

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Mediální image druhé rusko-čečenské války (1999–2009)
v publikacích a článcích vybraných
ruských opozičních novinářů**

Bc. Daria Korobkova

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Mediální image druhé rusko-čečenské války (1999–2009)
v publikacích a článcích vybraných
ruských opozičních novinářů**

Bc. Daria Korobkova

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně s použitím jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D. za odborné a svědomité vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

OBSAH

VÝKLADOVÝ SLOVNÍK NĚKTERÝCH UŽÍVANÝCH POJMŮ	6
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Sociální konstruování reality prostřednictvím médií.....	11
1.2 Konstruování image skrze média.....	13
1.3 Cenzura	14
1.4 Vojenská a válečná cenzura	15
2 METODOLOGICKÁ ČÁST	17
3 ANALYTICKÁ ČÁST	19
3.1 Historický kontext a ruský mediální trh v 90. letech 20. století	19
3.2 Legislativní rámec mediálního trhu a cenzura jakožto praktické fungování médií v Rusku v době druhé rusko-čečenské války (1999–2009)	20
3.2.1 Legislativní rámec fungování médií v Rusku v letech 1999–2009	20
3.2.2 Cenzura a praktické fungování médií.....	22
3.3 Typologie médií v Rusku a ruský mediální trh (1999–2009).....	23
4 KOMPATIVNÍ ANALÝZA MEDIÁLNÍ IMAGE DRUHÉ RUSKO-ČEČENSKÉ VÁLKY (1999–2009)	29
4.1 Image druhé rusko-čečenské války ve státních médiích.....	29
4.2 Obsahová analýza výstupů věnujících se druhé rusko-čečenské válce z pera Andreje Babického	35
4.3 Obsahová analýza výstupů věnujících se druhé rusko-čečenské válce z pera Anny Politkovské.....	40
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	50
RESUMÉ	72
PŘÍLOHY	73

VÝKLADOVÝ SLOVNÍK NĚKTERÝCH UŽÍVANÝCH POJMŮ

- Bojevik** - česky: bojovník, tento výraz je nejčastěji spojován s terorismem či revolučními hnutími, má negativní konotaci
- Federálové** - vojáci federální (státní) ruské armády
- Kadyrovsčina** - libovolný styl vlády Achmata Kadyrova zahrnující kmotrovství a zpronevěru
- Rossijskij** - ruský ve smyslu státní
- Samizdat** - způsoby neoficiální, zejména necenzurované tvorby a distribuce literárních, náboženských a novinářských textů v zemích komunistického bloku, především v Sovětském svazu
- Specoperacija** - speciální operace FSB či federální armády
- Vostokovědy** - část čečenských politiků v době rusko-čečenských válek, kteří apelovali na spolupráci s arabským světem (především se státy Blízkého východu) a úplnou islamizaci Čečenska, snažili se o návrat k původním tradicím
- Začistka** - bezpečnostní opatření v sídlech probíhající podle následujícího postupu: obytné zóny jsou zcela blokovány a vyšetřovány, opatření mohou být doprovázena kontrolou dokladů totožnosti občanů, prostor, budov atd. s cílem zadržet podezřelé osoby, které mohou být zapojeny do nezákonných činností

Zapadniki - část čečenských politiků v době rusko-čečenských válek, kteří viděli budoucí Čečensko jako součást Evropy a hodlali spolupracovat se Západem

ÚVOD

Dne 7. srpna 1999 se na území Dagestánu odehrála invaze čečenských vojsk, která proběhla pod velením Šamila Basajeva¹ a polního velitele Chattába². Boje federální armády s Basajevovými vojsky probíhaly déle než měsíc. Ruské vedení se rozhodlo provést na území Čečenska vojenskou operaci: dne 23. září podepsal ruský prezident Boris Jelcin dekret o vojenské operaci a ruské jednotky zahájily masivní bombardování hlavního města Čečenska – Groznyj. Začala druhá rusko-čečenská válka.

Druhá válka se od první do značné míry lišila: změnily se politické elity, armáda se již neskládala z čerstvých absolventů středních škol, ruská ekonomika byla schopna do jisté míry vydržet vedení vojenské kampaně. Ale hlavní rozdíl byl v tom, že se změnila strategie podávání zpráv ze strany prokremelských médií. Z televizí zmizelo mučení Čečenců ruskými vojáky, už se nemluvalo o neschopnosti ruské armády bojovat. Propagandistická mašinérie začala fungovat. Ve sdělovacích prostředcích nezávislých na státních médiích se však vyskytovalo mnoho novinářů, kteří hledali pravdu a snažili se ukázat realitu.

Předkládaná práce se zaměřuje na analýzu výstupů dvou opozičních novinářů. Jsou jimi Anna Stěpanovna Politkovskaja,³ známá ruská novinářka a ochránkyně lidských práv, a Andrej Maratovič Babickij⁴, novinář a důstojník v obou rusko-

¹ Šamil Salmanovič Basajev (1965–2006) byl polním velitelem čečenské armády, teroristou odpovědným za mnoho teroristických útoků, především útok na divadlo na Dubrovce a útok na školu v Beslanu. Byl rovněž předsedou vlády separatistické vlády v Čečensku fungující bez mezinárodního uznání.

² Samir Sálíh Abdulláh al-Suwail (1969–2002), též Chattáb, byl muslimský polní velitel, bývalý účastník skupiny afghánských mudžahedínů.

³ Anna Stěpanovna Politkovskaja (1958–2006) byla ruská novinářka, aktivistka a obhájkyně lidských práv. Ve své odborné činnosti věnovala zvláštní pozornost konfliktu v Čečensku. Vedle žurnalistiky se Politkovskaja zabývala lidskými právy, vyšetřovala korupci na ministerstvu obrany a pomáhala obětem Nord-Ostu (Novaja gazeta, 2006a). Je držitelkou mnoha cen, které obdržela za svou novinářskou činnost. Politkovskaja ostře kritizovala Putinův režim a exekutivu a jimi prováděnou genocidu čečenské populace, zabíjení civilistů, vyšetřovala jejich vraždy. V říjnu 2002 se Politkovskaja zúčastnila během teroristického útoku v divadle na Dubrovce jednání s čečenskými teroristy. Od roku 2003 obviňovala vedoucího Čečenské republiky Ramzana Kadyrova z únosů civilistů, vydírání a dalších zločinů proti lidskosti (Novaja gazeta, 2006a). Dne 2. září roku 2004 odletěla během teroristického útoku na školu do Beslanu v naději, že bude moci vystoupit jako mediátorka. Během letu však byla údajně otrávena neznámými látkami. Novinářka tvrdila, že byla otrávena FSB (Youtube, 2015). V roce 2006 byla Anna Politkovskaja zastřelena ve výtahu svého domu. Alexandr Litviněnko tvrdil, že její smrt byla zapříčiněna tím, že její činnost byla pro ruskou vládu nepřijatelná (Youtube, 2014b).

⁴ Andrej Maratovič Babickij (*1964) v letech 1989–2014 pracoval jako novinář v rádiu Svoboda. Působil v obou válkách a dalších oblastech konfliktů, je tudíž válečná žurnalistika jeho hlavním oborem. Ve svých publikacích se rovněž zaměřuje na lidská práva (blíže viz Radio Svoboda, nedat.). Babickij byl vždy jedním z hlavních opozičních novinářů kritizujícím ve svých článcích kremelskou politiku. V dubnu 2014 dostal výpověď za podporu anexe Krymu a Putinovy politiky v této otázce (MK.RU, 2017). Dnes pracuje

čečenských válkách. Tito dva novináři byli pro analýzu zvoleni z následujících důvodů. Anna Politkovskaja byla přední ruskou ochránkyní lidských práv, která svůj život zasvětila boji proti libovůli a lhostejnosti ruských politických elit. Během teroristického útoku v moskevském divadle na Dubrovce⁵ (také známého jako Nord-Ost), kdy čečenští teroristé vzali za rukojmí 916 lidí, působila Politkovskaja jako mediátorka. Novinář Andrej Babický působil v obou válkách a byl prvním a dodnes jediným ruským novinářem, kterého ruské tajné služby vyměnily za čečenské rukojmí.

Aktualita a cennost daného tématu tkví v následujícím: přestože dnes existuje rozmanitost médií, stále nejsou ve státech s existencí cenzury a ne zcela demokratického politického systému přístupné relevantní informace. Člověk si nemá kde ověřit podávané zprávy, a je tudíž jednoduše zmanipulovatelný. To vše vytváří ve státních médiích podhoubí pro použití propagandistických technik. V období druhé rusko-čečenské války fungovala zřejmá propaganda, nicméně takoví autoři jako jsou Politkovskaja a Babickij usilovali o pravdivý výklad.

Cíle předkládané práce jsou následující: (1) analyzovat obsah mediálních výstupů státních médií a vybraných opozičních novinářů, (2) věnovat se image druhé rusko-čečenské války v dimenzích určených v metodologické části práce a (3) provést komparativní analýzu a určit, nakolik se v těchto dimenzích liší mediální výstupy vybraných opozičních novinářů od státních. Je třeba zdůraznit, že v práci jsou analyzovány výstupy směrem dovnitř, tedy do ruské společnosti.

Pro účely předkládané práce je nutné konceptualizovat určité pojmy, které se jsou v textu použity. Prvním je pojem *exekutiva*, který v této práci znamená význam ruského slova *vlast'*, což jsou politické elity, tedy osoba nebo skupina osob, která kontroluje jednání občanů a společnosti jako celku vzhledem k vnitrostátním nebo osobním účelům.

Vzhledem k tomu, že se práce věnuje image druhé rusko-čečenské války, je rovněž nutné vymezit význam pojmů státní a opoziční média. *Státní média* jsou média

Babickij v médiu *Ukraina.ru* patřícího informační agentuře *MIA Rossija segodnja* (Rusko dnes, nikoliv Russia Today, dříve informační agentura *RIA Novosti*) [Ukraina.ru, nedat.].

⁵ Útok na divadlo na Dubrovce (známý také jako Nord-Ost) – teroristický útok na divadlo na Dubrovce v Moskvě ze dne 23. 10. 2002. Skupina ozbrojených teroristů v čele s Movsarem Barajevem vzala jako rukojmí více než 800 lidí. Krize vyvrcholila dne 26. 10. 2002, kdy ruské speciální jednotky zahájily za použití paralytického plynu útok na teroristy. Bylo 130 mrtvých a přes 700 zraněných.

vlastněná, financovaná a kontrolovaná státem či jeho jednotlivými orgány. Oproti tomu existují *opoziční média*, která jsou tzv. hlasatelem zájmů opozičních politických formací či potlačovaných sociálních skupin. Opoziční média existují zpravidla v ne zcela demokratických režimech.

Práce se skládá ze čtyř kapitol. V rámci teoretické části se věnuje otázce sociálního konstruování reality a image, cenzury a především cenzuře válečné. Druhá kapitola obsahuje popis metodologie obsahové analýzy textů. Ve třetí části se práce zaměřuje na analýzu mediálního trhu Ruska v období druhé rusko-čečenské války, legislativního a praktického rámce jeho fungování. Tato kapitola je důležitá pro pochopení struktury tehdejšího mediálního trhu, především té jeho části, která podléhala kontrole ze strany státu. Dále se věnuje komparativní analýze publikací a článků státních a vybraných opozičních médií o druhé rusko-čečenské válce, a to na základě metodologie předem stanovené ve druhé kapitole.

Metodologicky čerpá práce z důkladné heuristické analýzy primárních zdrojů, tedy z publikací Anny Politkovské a Andreje Babického, které následně zpracovává a interpretuje. Jsou použity rovněž sémantická analýza textů a jejich obsahová analýza (blíže viz kapitola č. 2) a mimo jiné také klasické metody společenských věd, zejména metody statistická a komparativní, v první kapitole také metoda hermeneutická. Práce čerpá rovněž z široké základny sekundární, především cizojazyčné literatury.

Je třeba zdůraznit, že předkládaná analýza výstupů je spojena s některými specifiky. Jednak je nutné podotknout, že nebyla provedena žádná analýza prací opozičních novinářů, proto lze tuto práci považovat do velké míry za průkopnickou. Na toto téma téměř neexistuje sekundární literatura, proto práce čerpá převážně z analýzy primárních zdrojů. Další zvláštností se stal výběr zdrojů informací. Většina analyzovaných zpráv státních médií jsou televizní zprávy, zatímco analyzované výstupy opozičních médií mají tištěnou podobu. Je to dáno tím, že ruská opozice nevladnila žádné televizní stanice a téměř neměla možnost tam působit.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Sociální konstruování reality prostřednictvím médií

V moderní společnosti dochází k očividnému rozšiřování vlivu sdělovacích prostředků. Vznikají nové formy mediální komunikace s publikem, například sociální sítě a internetová média na rozdíl od tradičních médií (noviny, rozhlas, televize) umožňující zpětnou komunikaci. Díky tomu se média přibližují svým čtenářům. V souvislosti s tím roste mezi badateli zájem o analýzu dopadu či vlivu médií na jednotlivce a společnost jako celek.

Tradiční teorií týkající se mediální konstrukce reality byla normativní *zrcadlová teorie* (*Mirror Theory*). Podle této teorie podávají média o událostech pravdivé informace, jelikož jsou objektivnost a nestrannost hlavními charakteristickými rysy médií v demokratickém státě. Proto by podle této teorie měla média odrážet realitu jako zrcadlo (Gerbner a kol., 1986: s. 17–40; Riddie, 2009).

Konstruování sociální reality je zkoumáno především badateli sledujícími teorii konstruktivismu, který nahradil zrcadlovou teorii. Základní myšlenky konstruktivismu, které ho umožňují aplikovat na výzkum médií, jsou: (1) realita je tvořena v procesu mezilidských interakcí, (2) poznání je konstruováno a (3) pravda je relativní (Ulanovskij, 2010: s. 232–235, Říchová, 2014: s. 61–80).

Průkopnickou prací v teorii sociálního konstruování reality je dílo *The Social Construction of Reality* z pera Petera L. Bergera a Thomase Luckmanna (Berger, Luckmann, 1966). Hlavní teze práce je určena již v názvu: realita se konstruuje v sociu. Autoři definují realitu nezávisle na našich preferencích a vůli, znalosti definují jako jistotu, že jsou zkoumané fenomény pravdivé a mají specifické vlastnosti. V kontextu teorie badatelů závisí realita na našich znalostech, tudíž se skládá z toho, co víme, a vyřazuje to, co nevíme. Lze z toho odvodit, že studium a poznání rozšiřuje hranice reality a mění ji (Berger, Luckmann, 1966: s. 13–14).

Otázka sociálního konstruování reality skrze média se objevila i v dalších pracích. Americký badatel Walter Lippmann ve svém díle *Public Opinion* pracuje s pojmem *pseudo-environment* [spíše *realita* – pozn. DK] (Lippmann, 1922: s. 143–145) a tvrdí, že se člověk přizpůsobuje pseudorealitě, nikoli realitě jako takové.

Zprávy, které jsou médiu podávány, se považují za pravdivé, protože člověk nemá fyzicky možnost si je ověřit (Lippmann, 1922: s. 158).

Kurt Lewin přišel s dnes široce známým modelem *gatekeepingu* (Lewin, 1943: s. 39–45). Gatekeeping je proces filtrace zpráv, které se dostanou ke koncovému čtenáři. Může se zakládat na několika kritériích: (1) povaha instituce a její činnosti, (2) požadavky čtenářů, (3) etika a (4) cenzura negativní, pozitivní a autocenzura. Podle Lewina se realita konstruuje prostřednictvím média vzhledem k možnostem gatekeepingu (Lewin, 1943: s. 39–45).

Jedněmi z významných výzkumů v otázce konstruování reality se staly práce amerického badatele Edwarda Jayeho Epsteina *News from Nowhere. Television and the News* (Epstein, 1973) a *Between Fact and Fiction: The Problem of Journalism* (Epstein, 1975), ve kterých se autor věnoval zrodu zpráv. Epstein argumentoval, že realita má nekonečný počet výkladů, tudíž není možné dosažení jejího objektivního odrazu.

O konstruování reality lze hovořit v kontextu teorie *agendy-settingu* rozpracované Maxwellem McCombsem a Donaldem Shawem v díle *The Agenda-Setting Function of Mass Media* (1972). V souladu s jejich koncepcí jsou zprávy vybírány novináři a to, o čem se mluví, mění percepci reality společností. Tudíž nezáleží na tom, co se říká, nýbrž o čem se mluví. *Agenda-setting* existuje v dalších sférách, například v politice a veřejné sféře. V moderní době jsou hlavními kritérii výběru zpráv, které budou veřejnosti podány: (1) novost, (2) konfliktnost, (3) geografická blízkost, (4) přítomnost násilí, zločinu, neetičnosti a další (Funk, McCombs, 2011: s. 905–919).

Lze tudíž shrnout, že je otázka konstruování reality skrze média do značné míry významná a diskutovaná. Autoři věnující se této problematice tvrdí, že mediální realita nemá nic společného s realitou, ve které společnost žije. Veškeré zmíněné práce badatelů hovoří o možnosti manipulace společností a vytvoření image různých objektů.

1.2 Konstruování image skrze média

Jedním z klíčových aspektů vnímání a hodnocení jakéhokoli předmětu, instituce, osoby či skupiny osob a dokonce státu a politických institucí (dále jen objektu) je její *image*. Dle slovníku Merriam-Webster (nedat.) je image umělou imitací představy o člověku, předmětu, zboží či instituci, cíleně formované v masovém vědomí pomocí médií, reklamy či propagandy. Image lze formovat pomocí různých kanálů komunikace. Rozlišuje se image veřejná, mediální, politická a další (Merriam-Webster, nedat.).

Mediální image se konstruuje skrze média. Média umožňují šíření informací o objektu široké veřejnosti, regulérnost, celistvost vnímání, možnost analýzy a kontroly podávaných informací, možnost získání zpětné vazby a další (Purvis, 2006: s. 189–194; Le, 2010: s. 34). Mediální podávání image objektu se od sebe vzájemně liší a závisí do velké míry na typu politického systému. Ve zcela demokratických režimech, kde politické elity nezasahují do obsahu mediálních zpráv, vystupují média jako nezaujatý subjekt formování reality. Při určité míře vlivu politických elit na média nelze považovat informace za zcela důvěryhodné. V Rusku byla v období druhé čečenské války státní média zaujatým hlasatelem zájmů politických elit, které toužily po formování určité image čečenského konfliktu a jeho součástí (viz kapitola č. 4.1). Mimo jiné mají často podávané zprávy emocionální zabarvení.

Proces formování image je dlouhodobý cílený proces podléhající stálé kontrole a úpravám v závislosti na probíhajících děních (Počepcov, 2006a: s. 544–545). Prvním krokem je určení typu předmětu a hledání určitých kategorií, do kterých lze předmět zařadit. Například prokremelská média používala pro čečenské vojáky výrazů teroristé a bandité (blíže viz kapitola č. 4.1). Další etapou je určení cílové skupiny, která bude tzv. recipientem podávaných informací. Konečným cílem působení na cílovou skupinu je udržování její podpory. Třetí etapou ve formování image je volba strategie konstruování této image. Jedním z předních faktorů tvorby image je systém záminek, v souvislosti se kterými se objekt objevuje v mediální zprávě, tudíž záleží na kontextu a obsahu této zprávy (Le, 2010: s. 34; Počepcov, 2006a: s. 544–545; Počepcov, 2006b: s. 232–234).

Lze tvrdit, že mediální image se formuje skrze nespočet nástrojů. Pokud se jedná o negativní image, lze ji formovat pomocí *gatekeepingu*, dezinformací, *fake news*, cenzury atd., zatímco pozitivní image se konstruuje skrze propagační kampaně, veřejnou diplomacii atd. Jedním z klíčových nástrojů formování politické image ve státních médiích je cenzura, a to jakéhokoli druhu.

1.3 Cenzura

Cenzura (z latiny *censura* „přísná kritika“) je systém dozoru nad obsahem a šířením informací, tištěných materiálů, uměleckých, hudebních, divadelních, filmových a fotografických děl, rozhlasových a televizních programů, webových stránek, v některých případech soukromé korespondence omezující nebo zamezující šíření myšlenek a informací, které orgány státní správy považují za nežádoucí (Patterson, 2015: s. 34–35; Koročenskij, 2015: s. 7–10). Cenzura je nedílnou funkcí každého státu, který zavádí jak systém zákazů a omezení, tak i mechanismus propagandy. Naproti tomu existuje v občanské společnosti veřejné a právní ustanovení o svobodě projevu (Koročenskij, 2015: s. 8).

Výzkumníci zaznamenávají významný rozdíl mezi cenzurou v demokratických a totalitních státech. V demokratickém právním státě zajišťuje cenzura vnitřní a vnější bezpečnost země, stabilitu státu a politického systému s maximálním dodržováním lidských práv a svobody informací. Současně jsou v demokratických státech minimalizovány funkce politické cenzury ze strany státu (Patterson, 2015: s. 34–35; Koročenskij, 2015: s. 7–10).

S totalitním charakterem moci se významně mění role cenzury. V takovém postavení provádí cenzura kontrolu a zákaz, kontrolu obsahu, manipulativních a propagandistických technik. Cenzura v totalitních státech nejenže omezuje šíření nežádoucích informací, ale také narušuje tvůrčí proces a soukromý život občanů (Jiráček, Köpplová, 2015: s. 340–342).

Rakouský ekonom a filozof Friedrich von Hayek vysvětluje důvody tohoto fenoménu tím, že pro existenci totalitního režimu je nutné, aby se ideologická přesvědčení státu stala vlastními přesvědčeními lidí a celá společnost měla jeden společný cíl (von Hayek, 1944: s. 134–136).

Cenzura má několik různých forem a druhů. Rozlišuje se cenzura válečná, ekonomická, komerční, politická, ideologická, morální a duchovní. Podle typu mediálního produktu se rozlišuje cenzura mediální, televizní, knižní, divadelní, kinematografická, cenzura soukromé korespondence, cenzura mluvení na veřejnosti, a další (Gottfried, 2006: s. 25).

Podle metod provádění se rozlišuje předběžná a následná cenzura (jinak represivní) (Patterson, 1984: s. 28–30). Předběžná cenzura je nutná k získání povolení k vydání té či jiné informace. Při následné cenzuře se posuzují již zveřejněné informace a proti konkrétní publikaci nebo dílu se přijímají restriktivní nebo omezující opatření: stažení z oběhu, uplatnění sankcí vůči autorům a další.

Rozlišuje se rovněž pozitivní, negativní a autocenzura. Negativní cenzura určuje, co se nemá psát, zatímco pozitivní cenzura určuje, co se psát má. Autocenzurou se míní vědomé sebeomezení autora při zveřejňování informací na základě některých osobních morálních či etických úvah, vnitřního konformismu či dokonce strachu z trestu za porušení pravidel cenzury (Green, Karolides, 2005: s. 132–133; Patterson, 1984: s. 25–27; Gottfried, 2006: s. 38).

1.4 Vojenská a válečná cenzura

Vojenská cenzura je jednou z forem kontroly otevřených informací (tisk, rozhlas, televize, kino, díla výtvarného umění, muzejní expozice atd.) ze strany armády státu za určitých okolností, především během válečných konfliktů (Robins, Webster, 1986: s. 60). Lze se s ní setkat i v období míru, například na vojně. Válečná cenzura existuje v kontextu probíhajícího válečného konfliktu.

Jako samostatný typ cenzury vznikla vojenská cenzura v 19. století, i když existovala již dlouho před tím (Goldstein, 2001: s. 5–6; Koročenskij, 2015: s. 12–15). V Rusku byla vojenská cenzura poprvé zaznamenána během napoleonských válek (Green, Karolides, 2005: s. 480–488).

Kontroly podléhají civilní komunikace na místech kontrolovaných armádou, zprávy o stavu ozbrojených sil, informace o válečných zajatcích atd. Válečné cenzuře podléhá i soukromá korespondence příslušníků ozbrojených sil, aby se zabránilo zveřejnění tajných informací (Robins, Webster, 1986: s. 59).

Válečná kontrola informací během války je významným faktorem přispívajícím k propagandě a cenzuře. Armáda často manipuluje s médii tím, že omezuje podávání určitých zpráv a informací, a tím i to, co bude veřejnosti řečeno. Válečná cenzura může zahrnovat všechny druhy činností, například organizování mediálních zasedání a každodenních tiskových brífinků, poskytování řízeného přístupu novinářů do válečných zón, předběžnou kontrolu informací určených ke zveřejnění a další (Beelman, 2001: s. 16). Postupem času pak způsob, jakým média pokrývají konflikty, postrádá kvalitu, kritiku a objektivitu.

V roce 1996 vydalo Ministerstvo obrany USA příručku, ve které se hovoří o tom, že je informační válka další frontou, na které se musí bojovat (Department of the Army, 1996: Chapter 1 – Operating Environment, Subchapter – Information Dominance: The Response to the Challenges). Podle ní je třeba třídit informace podávané pro vlastní veřejnost za účelem udržování veřejné podpory. Výsledkem je, podle Beelmana, vždy propaganda (Beelman, 2001: s. 16).

Závěrem

Lze shrnout, že je sociální konstruování reality významným faktorem přispívajícím k změně percepce jednotlivých událostí či objektů. Zvláštním projevem tvorby reality je konstruování mediální image toho či onoho objektu. Formování image probíhá ve třech etapách s použitím velké škály nástrojů. Klíčovým nástrojem formování politické image ve státních médiích je cenzura ze strany politických elit, což je filtrace zpráv na základě určitých kritérií za určitým politickým účelem.

2 METODOLOGICKÁ ČÁST

Pro analýzu textů byl zvolen následující postup kvalitativní obsahové analýzy. Prvním krokem se stal výběr textů Anny Politkovské a Andreje Babického. Pro analýzu se budou používat pouze výstupy směřující dovnitř Ruska, tedy mající za cíl působit na ruskou společnost, nikoli v zahraničí. Bylo vybráno 30 článků obou autorů (ze 750 Politkovské a 643 Babického) z období 1999–2009,⁶ po třech článcích z každého roku války. Klíčovým kritériem se stalo určení textů podle klíčových slov: „Čečensko“ a „druhá rusko-čečenská válka“. Z výzkumu byly vyřazeny rozhovory a texty psané ve spoluautorství s někým. Minimální délka textů byly dvě normostrany. Pro analýzu byly vybrány také obsáhlejší publikace obou autorů. Jimi jsou kniha Anny Politkovské *Vtoraja čečenskaja* (Druhá čečenská) a kniha Andreje Babického *Moja vojna* (Má válka). Publikace Druhá čečenská není jedinou publikací Anny Politkovské věnující se čečenské otázce. Tato publikace byla zvolena kvůli tomu, že se věnuje jednak druhé rusko-čečenské válce a za druhé obsáhlejšímu záběru témat. Kniha Má válka byla zvolena z toho důvodu, že je jedinou monografií Andreje Babického o druhé čečenské válce. Analýza publikací ve státních médiích je založena na analýze sekundární literatury s použitím primárních zdrojů jakožto doplňkových či podpůrných pramenů.

Je třeba poznamenat, že většina analyzovaných zpráv státních médií jsou televizní zprávy a reportáže, zatímco analyzované výstupy opozičních médií mají tištěnou podobu (archivovanou však na webových stránkách). Je to dáno tím, že ruská opozice nevlastnila (a nevlastní dodnes) žádné televizní stanice. Webové stránky a blogy byly též z analýzy vyřazeny, a to z toho důvodu, že v Rusku nebyl internet běžný dostupný a hlavním zdrojem informací bylo televizní vysílání.

Dalším krokem se stalo kódování textu, tedy vytváření „klíčových slov“ (metodologie obsahové analýzy dle Sedláková, 2015). Pro účely předkládané práce lze uvést jako příklad následující kódy (viz dále): <Čečensko>, <válka>, <voják>, <vojsko>, <armáda>, <zničit>, <zahynout>, <propaganda> a další.

Třetím krokem je stanovení kategorií, jimiž jsou větší skupiny kódů (metodologie dle Sedláková, 2015). K identifikaci image války a konfliktních stran

⁶ Články Anny Politkovské jsou z období 1999–2006 z toho důvodu, že Anna Politkovskaja byla zabita dne 7. 10. 2006.

se nejprve zaměříme na definici pojetí „kódu“ a „kategorie“ obsahové analýzy. Vzhledem k tomu, že obsahová analýza bude provedena manuálně, pomůže sémantická analýza autorce identifikovat kódy a kategorie. Byl pro ni zvolen software Advego umožňující analýzu ruskojazyčných textů. Ten rovněž určí sémantické jádro textu, které se stane základem pro manuální analýzu. Software určuje rovněž počet slov jádra textu, tedy těch, která se stala jeho základem, a stop-slov, tedy slov, která neovlivňují obsah textu a netvoří jeho sémantické jádro (číslovky, částice, předložky atd.).

Dvěma hlavními kategoriemi v předkládané práci jsou kategorie „ruský“ a „čečenský“. Vzhledem k tomu, že se práce zaměřuje na image války a konfliktních stran, byly vybrány následující podkategorie: <Rus> (také <ruský>, <rossijskij>, viz výkladový slovník), <Čečenec> (také <čečenský>), <Putin> (také <prezident Ruské federace>, <prezident Ruska>, <Vladimir Vladimirovič>), <válka>, <Rusko>, <Čečensko>.

Komparace image bude probíhat podle následujících kritérií:

- 1) image Rusů a ruské armády,
- 2) image čečenského národa,
- 3) image politických elit a Vladimira Putina,
- 4) image typu konfliktu (jakých názvů autoři používají k pojmenování konfliktu),
- 5) image dalších aktérů (např. Achmata Kadyrova, Šamila Basajeva atd).
- 6) image terorismu.

Posledním krokem se stává manuální analýza textů podle vybraných kritérií, poté interpretace a hodnocení výsledků.

3 ANALYTICKÁ ČÁST

3.1 Historický kontext a ruský mediální trh v 90. letech 20. století

Postupné uvolňování cenzury bylo zaznamenáno již se začátkem perestrojky v roce 1986. Plná liberalizace mediálního trhu se však odehrála po rozpadu Sovětského svazu, kdy se musela média přizpůsobit zcela novým podmínkám politické a ekonomické reality. V 90. letech byl požadavek svobody získávání a předávání informací relativně výrazný a jakýkoliv pokus o porušování tohoto práva či cenzura byly závažným zločinem. Proto byly první roky existence svobodného státu a jeho vlády doprovázeny svobodným tiskem, který hrál roli tzv. hlídacího psa (*watchdog*, Křeček, 2013: s. 87) v politickém systému.

V 90. letech se začala výrazně měnit struktura mediálního trhu. Úřady nebyly schopny kontrolovat sdělovací prostředky kvůli nedostatku financování. Přestože média získala svobodu projevu, ztratila státní finanční podporu. Během rychlé liberalizace cen byla nucena velká část populace snižovat své výdaje, v důsledku čehož byl zaznamenán pokles prodejnosti tištěných deníků (Ovsepjan, 1999: s. 141; Kušalakova, 1996: s. 14; Fědotova, 1994a; 1994b). Nicméně Michail Nenašev (2009: s. 113–114) považuje za jeden z důvodů prudkého poklesu zájmu o tisk přesvědčení lidí o tom, že tisk byl hlavní hnací silou rozpadu velmoci. Z těchto důvodů začalo hrát klíčovou úlohu v informování společnosti televizní vysílání. Mimo jiné, jak tvrdí Nenašev (2010: s. 114), neexistovaly v té době žádné koncesionářské poplatky, tudíž lze předpokládat, že toto se stalo rozhodující příčinou rozvoje televizního vysílání a úpadku denního tisku.

Současně s těmito procesy proběhla v Rusku privatizace. Média nebyla připravena samostatně hledat zdroje financování, přestože vláda učinila několik významných kroků na jejich podporu (navýšila financování, usnadnila proces získání licence a registrace médií a další) (Aleksaňan, nedat.). Nicméně hluboká socio-ekonomická krize a neúčinnost již zmíněných kroků na podporu státních médií způsobila jejich téměř úplnou privatizaci do rukou velkých podniků a podnikatelů (především Borise Berezovského), a tak došlo k tzv. oligarchizaci⁷ médií. Některá

⁷ **Oligarchizace médií** je proces seskupení médií v rukou tzv. oligarchů, tedy průmyslových či obchodních magnátů, kteří zbohatli díky manipulacím během privatizace po rozpadu Sovětského svazu. Nejedná se o oligarchii (oligokracii) jako o nedemokratický politický systém.

média, která již nemohla existovat v prostředí tržní konkurence a absence ideologicky zbarveného politického systému, zanikla (např. *Kommunist, Krestjanka, Komsomolskaja žizň, Radio Rossii* a další).

Soukromý kapitál, který se v 90. letech stal dominantním faktorem fungování médií, způsobil diferenciaci médií. Vznikla zde vysoce kvalitní média a masové, provládní a opoziční publikace. Rozmanitost novin a časopisů naplňovala potřeby téměř všech čtenářů. Za Jelcinovy vlády (1991–1999) byla média v Rusku podle Ivana Zasurského (2001: s. 134–138) plně nezávislou institucí a disponovala „obrovskou“ mocí (tamtéž: s. 135). Rozhlasové stanice *Echo Moskvy*, týdeník a noviny *Kommersant* byly tehdy živými příklady nezávislého tisku. Kromě toho usilovala většina médií o kvalitní výsledek, nikoli o komerční produkt (tamtéž: s. 140–141).

Ke konci první dekády, a to především v souvislosti s porážkou v první rusko-čečenské válce, si vláda již uvědomovala fakt, že úplná a bezúhonná svoboda slova v podmínkách nejistoty politického systému může vést k sociálně-ekonomické krizi, secesi některých subjektů a k jiným nevratným procesům. Zároveň se podařilo stabilizovat politické a ekonomické procesy probíhající v zemi. To umožnilo exekutivě začít věnovat stále více pozornosti médiím, resp. obsahu jimi podávaných zpráv. Za tímto účelem začala vláda aktivně rozvíjet státní média (viz kapitola č. 7).

3.2 Legislativní rámec mediálního trhu a cenzura jakožto praktické fungování médií v Rusku v době druhé rusko-čečenské války (1999–2009)

3.2.1 Legislativní rámec fungování médií v Rusku v letech 1999–2009

V letech 1985–1990 fungovala média za téměř úplné absence legislativního rámce (Ševcova, 1999: s. 4). Jak již to bylo naznačeno, odehrála se po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 relativně výrazná liberalizace nejen celého politického systému, ale i jednotlivých subsystémů a trhů, mezi které patří i trh mediální. Změna především ideologického systému státu určila rozhodující změny v činnosti médií.

První legislativní akty, které určovaly pravidla fungování médií, vznikly ihned po rozpadu Sovětského svazu. Zajímavostí je, že se prvním zákonem určujícím práva a povinnosti médií a novinářů stal Federální zákon (dále jen FZ) č. 2124-1 „O médiích“ přijatý dne 27. 12. 1991 a nikoli ústava. Ústava Ruské federace, která ve svém článku 29 poskytuje právo na svobodné získávání a předávání informací

a zakazuje cenzuru, byla přijata později, a to v roce 1993. Mimo jiné hovoří zákon „O médiích“ o nepřípustnosti cenzury, tedy zákazu sběru a šíření zpráv a materiálů, a stanoví postup pro zřízení médií. Zákon rovněž hovoří o nepřípustnosti zneužívání médií.

Tento zákon se stal základem legislativní úpravy fungování médií, na který navázaly další právní akty, mezi které patří FZ „O povinném výtisku“ (1994), FZ „O pravidlech podávání zpráv o činnosti orgánů státní správy“ (1995), FZ „O informaci, informačních technologiích a ochraně informací“ (2006), FZ „O reklamě“ (2006), FZ „O ochraně dětí od informací, které mohou ublížit jejich zdraví a rozvíjení“ (2010). FZ „O informacích, informačních technologiích a ochraně informací“, který považuje informace za předmět právních vztahů, vymezil rovněž pojem „veřejné informace“ a upřesnil právo občanů získávat informace.

Je rovněž nutné upozornit na zmíněný FZ „O pravidlech podávání zpráv o činnosti orgánů státní správy“ (1995). Klíčové články určují postup a pravidla pro používání nahrávacího zařízení včetně videa při styku novinářů s politiky. Zajímavostí je rovněž to, že určitým událostem musí být věnovány zvláštní a mimořádné pořady, mezi něž patří projevy prezidenta a poslanců, prezidentova inaugurace a zahájení jednání ve Státní Dumě (dolní komora parlamentu Ruské federace). Mezi tyto události ovšem nepatří válka.

Nicméně v ruské legislativě existují i další zákony a právní akty, které se určitým způsobem médií a jejich činnosti dotýkají. Jsou to FZ „O utajovaných informacích“ (1993), FZ „O odporu vůči extremismu“ (2002) a FZ „O [ochraně – pozn. DK] osobních údajů“ (2006). Trestní zákoník Ruské federace vymezuje odpovědnost redakcí médií a novinářů za pomluvy a urážky na cti a rovněž odpovědnost úředníků za to, že brání zákonné profesní činnosti novinářů.

Zákoník Ruské federace o administrativních přestupcích (*Kodex Rossijskoj federacii ob administrativnych pravonarusenijach – KoAP RF*) stanoví odpovědnost za zneužívání svobody informací, zabránění šíření mediálních produktů, porušování postupu výroby nebo distribuce mediálních produktů, porušování postupu účasti médií na informační podpoře kandidátů ve volbách atd.

Ruská federace je signatářským státem některých mezinárodních smluv, např. Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, Mezinárodního paktu o občanských

a politických právech z roku 1966, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. Článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv stanoví, že „... každý má právo na svobodu přesvědčení a svobodu projevu, <...> zahrnuje svobodu <...> přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice...“ (OSN, 1948). Nicméně lze hovořit o tom, že jsou tyto normy vládou Ruské federace porušovány (blíže viz kapitola 6.2).

3.2.2 Cenzura a praktické fungování médií

Fakta o existenci cenzury v Rusku se objevují již dlouhou dobu. Mnoho evropských a amerických odborníků (Freedom House, 2018) mluví o institutu cenzury a státní propagandy v Rusku, který dnes dosáhl neuvěřitelného rozmachu.

Od roku 2000 fungovala ruská média na základě relativně zvláštního typu cenzury. Lze říci, že přímá kontrola ze strany státu či vlády neexistuje. Nicméně lze tvrdit, že existuje několik různých faktorů ovlivňujících obsah podávaných informací. Za hlavní lze považovat především již zmíněný FZ „O odporu vůči extremismu“ z roku 2002, jehož formulace je natolik vágní, že umožňuje jakékoliv chování pokládat za extremistické.

Za další projev cenzury lze pokládat FZ „O ochraně citů věřících“ (1997) zakazující veřejné rouhání a urážlivé vyjadřování vůči věřícím a patriarchovi.⁸ Za porušování tohoto zákona se ukládala pouze pokuta, nicméně po jeho novelizaci v roce 2013 může být uložen i trest vězení. Novinář by se ve své činnosti měl neopatrnému vyjadřování vyhýbat.

Dlouhou dobu se o cenzuře téměř nehovořilo. Zlomovým bodem se stal projev slavného ruského novináře Vladimira Poznera v roce 2008 o neexistenci svobody slova v Rusku (Gazeta.ru, 2008; Youtube, 2017b: 00:12:45). Později se novinář oficiálně přiznal, že mají vládní tzv. „stop-listy“, což jsou seznamy lidí, kteří se nemohou zúčastnit žádného z pořadů státních médií (tedy ORT a VGTRK, viz Youtube, 2016).⁹ Mezi takové osoby patří například politik Alexej Navalnyj, Boris

⁸ Patriarcha Moskevský a celé Rusi je nejvyšším představitelem Ruské pravoslavné církve. Od roku 2009 úřaduje Kirill (světským jménem Vladimir Michajlovič Gund'ajev).

⁹ Poté však během politických diskuzí s Alexejem Navalným dodal, že tzv. „stop-listy“ vyloženě jako seznamy v tištěné podobě neexistují. Podle něj, všichni vědí, koho si v žádném případě nelze pozvat. Blíže viz Youtube, 2016.

Němcov zemřelý na následky atentátu, politička Xenija Sobčaková, šachista Garri Kasparov, politik Michail Kasjanov, politik Vladimir Milov a další (Gatov, 2015).

Vasilij Gatov (2015) hovoří o tom, že „svobodná politická diskuze“ byla zdrojem neustálé kritiky činnosti a samotné osobnosti Borise Jelcina a první rusko-čechenské války. Autor rovněž tvrdí, že znovuzvolení Jelcina a druhá rusko-čechenská válka byly čistě mediálním produktem: „... koncepce ‚mediální kontroly‘ byla nabídnuta <...> v létě roku 1996 – [byla předsevzata – pozn. DK] ne jako naléhavé a dočasné opatření <...>, ale jako trvalý model politiky prezidentovy kanceláře” (Gatov, 2015).

Specifickým typem cenzury se stala kontrola regionálních médií. Celkem 60 % regionálních médií bylo tzv. „pobočkami“ federálních (celostátních) médií. Autoři výzkumu rovněž odhalili to, že 90 % regionálních médií bylo státem kontrolováno, a to přímo či nepřímo. Kontrola ze strany států určuje kontent, který poté regionální média nabízejí čtenářům (Šljapuznikov, Štorm, 2016)

Negativní cenzura ze strany států se vztahovala v období 1999–2009 ke všem stránkám společenského života Ruska. Lze hovořit o tom, že v té době byla negativní cenzura jedním z hlavních nástrojů státní kontroly podávaných informací. V tomto období se etablovala i pozitivní cenzura. Dalším nástrojem státní kontroly podávaných informací bylo jak přímé vlastnictví médií, tak i vlastnictví přes pověřené osoby (např. J. Lužkov, viz dále).

3.3 Typologie médií v Rusku a ruský mediální trh (1999–2009)

Média lze klasifikovat podle různých kritérií, např. z hlediska využívané technologie na tištěná a digitální. Nebo je z hlediska komunikace lze dělit na primární, sekundární, terciární a kvartérní. Marshall McLuhan nabízí svou typologii z hlediska „hustoty“ informací a dělí média na tzv. „horká“ (média s vysokou hustotou informací, např. denní tisk) a „chladná“ (média s nízkou hustotou informací, např. komiksy) (McLuhan, 2011: s. 29).

Existuje rovněž typologie médií z hlediska zdrojů jejich fungování. První typ tvoří státní média. Státní média jsou vlastněna státem, respektive jednotlivými institucemi (vládou, úřadem pro státní majetek atd.), i přes financování ze státního rozpočtu, který se skládá z daní fyzických a právnických osob. Činnost státních médií

je rovněž státem kontrolována. Pokud média spravuje vláda, lze hovořit o tom, že jsou média kontrolována dominantní politickou stranou. Fungování státních médií není vždy svobodné, může dojít k cenzuře, učebnicovými příklady jsou Korejská lidově demokratická republika, Myanmar a Laos, příklady států s vysokou mírou státní cenzury a kontroly ze strany státu jsou Rusko, Bělorusko Singapur, Sýrie, Írán a řada afrických zemí (Reporter Without Borders, 2018).

V 90. letech byl stát nucen rozprodat sdělovací prostředky, a to vzhledem k vyčerpání zdrojů, schodku státního rozpočtu a nemožnosti platit státní dluhy (Nenašev, 2010). V roce 1999 stát vlastnil pouze některé noviny a časopisy, z nichž hlavní byla *Rossijskaja gazeta* (Ruské noviny), oficiální tištěné médium vlády Ruské federace. Dalšími médii vlastněnými vládou byly časopisy *Rodina* (Vlast) a *Rossijskaja federacija* (Ruská federace), deník *Rossijskije vėsti* (Ruské zprávy), *Rossija-1* (Rusko-1), *Rossija-24* (Rusko-24), kanál *Kultura*, rozhlasové stanice *Radio Rossii* (Rádio Ruska), *Radio Majak* (Rádio Maják), zpravodajské agentury *RIA Novosti*, *ITAR-TASS* a *Interfax*.

Ruská vláda vlastní rovněž Všeruskou státní televizní a rozhlasovou společnost (*Vserossijskaja gosudarstvěnnaja televizionnaja i radiovesčatělnaja kompanija* – VGTRK), a to od jejího založení v roce 1990 vládou RSFSR. V roce 1998 nakoupila vláda akcie Společenské ruské televize – ORT (*Obsčestvěnnoje rossijskoje těleviděnije*, dnešní První kanál, blíže viz dále) (Nenašev, 2010). Tak se ruská vláda stala vlastníkem nejpopulárnějších médií země.

Dalším typem médií jsou veřejnoprávní média (jinak rovněž médium veřejné služby). Existence takových médií má zaručovat kvalitní, objektivní a nestranné podávání zpráv. Veřejnoprávním médiím se často říká „čtvrtá moc“ (vedle zákonodárné, výkonné a soudní) či „čtvrtý pilíř demokracie“. Je třeba zdůraznit, že v Rusku žádná veřejnoprávní média neexistují (Pozner, 2015; Youtube, 2017b).

Třetím typem médií, která mohou ve státě existovat, jsou soukromá či komerční média, která jsou vlastněna právníckými osobami. Hlavním zdrojem fungování takových médií jsou příspěvky sponzorů (či financování majitele), inzerentů a čtenářů. Zisk je podstatným aspektem činnosti takových médií: jeho majitelé usilují o co největší možný výnos (McChesney, 2011: s. 2). Nicméně je třeba zdůraznit, že u soukromých médií existuje hrozba, že se soustředí do rukou jednoho jediného

vlastníka a dojde ke vlivu vlastníka médií na jejich obsah. V Rusku byla v letech 1999–2009 nevýznamnější komerční média v rukou mediaholdingů Borise Berezovského a Vladimira Gusinského.

Mediaholdingy Berezovského a Gusinského vznikly za masové privatizace v Rusku v letech 1992–1995. Oba podnikatelé využívali média k lobbování osobních zájmů a dosažení svých cílů. K roku 2005 zahrnoval mediaholding Borise Berezovského následující média: *ORT*, *Novyje Izvestija* (Nové zprávy), *Nezavisimaja gazeta* (Nezávislé noviny), *Kommersant*, *Moskovskaja komsomolka* (Moskevská komsomolka) a rozhlasovou stanicí Naše rádio (viz příloha č. 2). V roce 2006 předal během probíhajícího trestního řízení Berezovskij svůj mediaholding Badrimu Patarkacišvilimu,¹⁰ část byla násilně zestátněna (Lenta.ru, 2006).

Mediaholding Gusinského Skupina Most (později Media-Most) založený v roce 1992 byl zahrnoval televizní kanál NTV¹¹ a jeho další modifikace (NTV Plus, NTV-International atd.), rozhlasovou stanicí Echo Moskvy (od roku 1994) a další zábavní a méně významná média (příloha č. 3; Radio Svoboda, 2000b). Media-Most Gusinského efektivně ovlivňoval veřejné mínění. Televizní společnost NTV byla vnímána jako nejzávažnější oponent vlády, její pořady často vyvolávaly ohlas veřejnosti. Nicméně je třeba poznamenat, že opoziční nálady zkoumaného mediaholdingu byly spíše způsobeny komerčními a politickými (lobbistickými) cíli než upřímnou touhou předat divákům objektivní informace (Rožděstvěnskij, Badanič, 2019; Nenašev, 2010).

Dalším mediaholdingem, který do jisté míry podléhal politickými elitám, byl holding Jurije Lužkova, někdejšího primátora Moskvy. Organizoval velkou síť regionálních médií, která nikdy nebyla sloučena do jedné velké společnosti. Takzvaný mediaholding Lužkova vznikl postupně: „malá“¹² média se obracela na městský úřad s požadavkem financování, které pak vyústilo v koupi těchto médií (nebo jejich akcií). Moskevská vláda a Lužkov byli jedním z hlavních akcionářů novin *Obsčestvěnnaja gazeta* (Společenské noviny), která měla velkou váhu v celé

¹⁰ Badri (Arkadij) Patarkacišvili je gruzínský podnikatel, v roce 2008 kandidoval ve volbách na úřad Prezidenta Gruzie. Tvrdí, že ve spolupráci s Borisem Berezovským dosadil Vladimira Putina na prezidentský úřad. Zemřel v roce 2008 v Londýně.

¹¹ Zkratka NTV nemá žádný význam, je zcela vymyšlena.

¹² Autorka tento výraz používá pro regionální či městská média s nízkým počtem výtisků a čtenářů.

společnosti, a také celostátního kanálu TV-Centrum (Radio Svoboda, 2000e; Nenašev, 2010).

Dalším typem médií jsou tzv. opoziční média. Takováto média vystupují většinou jakožto hlasatel zájmů opozičních politických formací či potlačovaných sociálních skupin. Média vnímáme jako opoziční, pokud existuje určitá míra nedemokratičnosti režimu: diskriminace, cenzura, limitovaný pluralismus atd. V Rusku lze nalézt určitá média, která lze považovat za opoziční, např. *Novaja gazeta* (Nové noviny), rozhlasová stanice *Radio Svoboda* (Rádio Svoboda), televizní stanice *Dožd'* (Děšť) a další. Tato média jsou, i přes svou komerční povahu, především opoziční, protože představují určité politické formace nezařazené do politického systému. Pro lepší pochopení jejich opozičního charakteru následuje dále krátký popis jejich činnosti.

Rozhlasová stanice Echo Moskvy byla založena v roce 1990 skupinou bývalých zpravodajců státních médií, údajně kvůli tomu, že už se jim „zprotivilo lhát“ (Volkova, 2000). V roce 1994 se Echo Moskvy stalo součástí mediaholdingu Gusinského, v roce 2000 součástí Gazprom Media (66,6 % akcií). Ostatní podíl je rozdělen mezi šéfredaktorem Alexejem Venědiktovem (18 % akcií) a novináři (Lenta.ru, 2004; Anikina, 2004). Echo Moskvy je považováno za jedno z nejméně závislých médií Ruska, na Západě se na ně často odkazují jako na jediné protikremelské, svobodné a liberální médium (Freedom House, 2018).

Vysílání Rádia Svoboda (Radio Free Europe/Radio Liberty, RFE/RL) začalo v roce 1953, nicméně bylo za komunistického období problematické. Deklaruje své poslání v podpoře demokratických hodnot a institucí, a to díky tomu, že oslovuje publikum v zemích, kde je svoboda tisku omezena státem nebo se dosud nestala normou společenského života (Nenašev, 2010). Jedním z předních novinářů byl Andrej Maratovič Babický, jehož publikace jsou analyzovány v osmé kapitole předkládané práce.

Vznik deníku The New Times se datuje rokem 1943, nicméně v roce 1988 došlo k jeho obnově. Převažujícím myšlením deníku byl liberalismus a demokratické hodnoty. Deník The New Times se specializoval na investigativní materiály všeho druhu. The New Times je považován za první veřejnoprávní médium v Rusku, ale z toho důvodu, že funguje na základě dobrovolných příspěvků v nestanovené výši,

ho zcela řadit mezi veřejnoprávní média nelze (Al'bac, 2013). V roce 2018 došlo k tzv. „nucené likvidaci“ deníku prostřednictvím pokuty uložené soudem ve výši 22 milionů ruských rublů. Šéfredaktorka deníku Evgenija Al'bac tvrdí, že takové rozhodnutí soudu znamená pomstu exekutivy za investigativní reportáže a články odhalující korupci (Čižova, 2018; RBC, 2018).

Deník *Novaja gazeta* byl založen v roce 1993 skupinou bývalých zpravodajců časopisu *Komsomolskaja pravda*. Jedním z hlavních partnerů *Nové gazety* byl Michail Sergejevič Gorbačov, který deník dokonce finančně podporoval (Paramonova, 1993). *Novaja gazeta* se specializovala na investigativní materiály. Deník sdílí demokratické a liberální hodnoty, podporuje svobodu slova a svobodu informací. Mezi přední novináře deníku se řadí Anna Politkovskaja, Dmitrij Bykov, Anna Lebeděva, Julija Latynina, Arkadij Babčenko a Artemij Trojickij. Početné množství atentátů na novináře *Nové gazety* a neochota exekutivy vyšetřovat tyto případy svědčí o tom, že činnost deníku je pro ni nepřijatelná a vadí jí.

Pro účely předkládané práce je rovněž potřeba vymezit pojem regionální či komunální média. V dnešní době se komunální média stávají častým jevem a jsou považována za projev demokracie (Sbírka zákonů, 1999). Regionální média mají zpravidla malé, ale velmi věrné publikum. Rovněž hrají velmi důležitou roli v působení na voliče, neboť jsou schopna pokrýt ty segmenty společnosti, které často unikají federálním médiím.

Závěrem

Lze shrnout, že prošel mediální trh Ruska v období druhé rusko-čečenské války (1999–2009) značnými proměnami. Liberalizace trhu po rozpadu Sovětského svazu vytvořila nejistotu i na trhu médií. První rusko-čečenská válka byla prohrána především ve válce informační a konflikt se protáhl až do roku 2009. Porážka v první válce přinutila ruskou exekutivu měnit svou politiku v novinářské oblasti. K roku 2005 získala ruská exekutiva přední média státu (ORT, RTR a NTV), což jí dovolilo měnit agendu a obsah podávaných zpráv. Legislativní rámec určoval zákaz cenzury, nicméně monopol na podávání informací ze strany ruské exekutivy se stal základem pro budoucí cenzuru a propagandu.

Mediaholdingy se ve zkoumaném období staly jedním z klíčových hráčů mediálního trhu Ruska. Jejich význam byl do velké míry důležitý, a to z toho důvodu, že usilovaly o nezávislé zpravodajství, jehož obsah byl majiteli mediaholdingů stejně upravován. Mediaholdingy, jejichž média usilovala o nezaujatý pohled na exekutivu a politickou, ekonomickou či sociální situaci ve státě, byly státem „vyvlastněny“ skrze politické procesy. Výše představený průběh zestátnění většiny médií je ukázkou tohoto procesu a mapuje postup, během kterého se široké spektrum médií rozdělilo do dvou skupin: média státní, kterých byla většina, a opoziční, např. *Novaja gazeta*, *Radio Svoboda*, *The New Times* atd. Je třeba poznamenat, že státní média mají rozmanité množství podob: rozhlasovou, televizní, tištěnou a další, zatímco opoziční mají především podobu tištěnou a rozhlasovou, a nemají formu televizní, což bylo také jedním z rozhodujících faktorů vlivu státních médií.

4 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA MEDIÁLNÍ IMAGE DRUHÉ RUSKO-ČEČENSKÉ VÁLKY (1999–2009)

4.1 Image druhé rusko-čečenské války ve státních médiích

Druhá rusko-čečenská válka byla (a stále je) nazývána „*první ruskou televizní válkou*“ (Richter, 2005: s. 3). Hovoří se o tom, že první čečenská válka byla Ruskem prohrána především z hlediska podávání informací v médiích. V první rusko-čečenské válce byla pozice novinářů do velké míry nejasná, média neměla explicitně vyjádřenu pozici (prokremelskou či pročečenskou). Média „... *se rmoutila nad osudy čečenských uprchlíků...*“ (Bogomolov, 2000: s. 28), mluvilo se o „... *chudých čečenských vojácích...*“ (Bogomolov, 2000: s. 30). Oproti tomu se pečlivě vytvářely obrazy „... *generálů-hlupců...*“ (tamtéž). Nicméně lze hovořit o tom, že v médiích neexistovalo jedno společné hledisko, vyskytovalo se mnoho různých pohledů na probíhající válku, což mělo později fatální následky.

Během druhé čečenské války změnila exekutiva radikálně svou mediální politiku a pod přísnou kontrolou ze strany vlády informovala o průběhu konfliktu. Tajemník Rady bezpečnosti Ruské federace Sergej Ivanov vyzval média, aby důsledně vedla informační válku proti čečenským teroristům (Medvědév, 2000: s. 3). V této fázi získalo Rusko v informační válce bezpodmínečné vítězství. Podle průzkumů veřejného mínění stoupl počet lidí, kteří považují Čečensko za nedílnou součást Ruska (srov. Levada-centr, 2001a; 2001b; 2007). Stoupl rovněž počet příznivců federálního zásahu do situace v Čečensku, a to navzdory značným ztrátám na životech armády a civilního obyvatelstva. I přes velký tlak ze strany západních států a mezinárodních organizací a vzniku složité humanitární situace, tlačili ruští občané na pokračování války a očekávali úplnou porážku čečenské armády (tamtéž, Levada-centr, 2003).

Výzkumníci hovoří o tom, že za druhé rusko-čečenské války došlo k velkému rozmachu propagandy ze strany státu (Orlov, 2003; Gessen, 2005; Medvědév, 2000; Karim, 2013; Baev, 2003 a další). Očividně fungoval *gatekeeping*: byla zamlčována fakta o ztrátách ruských vojáků a problémech, s nimiž se ruská armáda a její velení potýkalo (viz Gessen, 2005; Orlov, 2003). Různá média používala různé nástroje,

nicméně jejich cíl byl jeden: vytvořit maximálně negativní vztah vůči čečenské vládě a čečenskému národu.

Pro popis situace se tehdy používal přesný výběr slov a slovních spojení (viz dále). Média se snažila maximálně zjednodušit situaci, podávané zprávy obsahovaly hodnocení, buď negativní či pozitivní. Interpretace událostí byla jednotná, existoval rovněž zákaz uskutečňovat rozhovory s Čečenci (Počepcov, 2002: s. 331). Hlavní rolí prokremelských médií při podávání zpráv o konfliktu v Čečensku hrála realizace idejí patriotického charakteru (Glušačenkov, 2008).

Prokremelská média se snažila působit na veřejnost v několika „směrech“, používala manipulačních technik, aby změnila typ konfliktu, percepce Čečenska, Čečenců a teroristických útoků jimi vykonaných. Tyto prvky jsou dále autorkou analyzovány.

Image Rusů a ruské armády

Prokremelskými médii byla vytvářena image ruských vojáků jakožto hrdinů. Fungovala tedy pozitivní cenzura: velkou část obsahu zpráv tvořily video-reportáže zobrazující především úspěchy federální armády. Bylo zakázáno ukazovat jejich chyby, ztráty a zabitě ruské vojáky.

Rossijskaja gazeta publikovala zprávy o tom, že je situace v Čečensku stabilní. Tyto zprávy měly určité cíle, za prvé zvýšit důvěru veřejnosti v to, že je armáda schopna plnit své úkoly, za druhé odvrátit pozornost veřejnosti od reálných problémů v armádě.

Novináři popisující úspěchy ruské armády používali pochvalu k otevřenému vyjádření kladného stanoviska: „... *ruští vojáci předešli hrozným plánům těch, kteří jsou v zahraničí stále nazýváni ,bojovníky za svobodu...‘*“ (Borisov, 2001) nebo „... *před takovýmto neštěstím se nás podařilo federální armádě zachránit...‘*“ (Borisov, 2001).

Image čečenského národa

Pozornost prokremelských médií byla soustředěna především na mediální image čečenského národa. O tom svědčí skutečnost, že se podstatná část zpráv věnovala vytvoření jeho nové image: „... *za účelem vyvolat hněv vůči Čečencům,*

čečenskou image jakožto vnitřního nepřítele, který je teď v ruských médiích úspěšně vytvářen, hněv, odmítnutí Čečenců, čečenského národa...“ (Panfilov, 1995: s. 248).

Lze tvrdit, že prokremelská média používala manipulačních technik, o čemž hovoří i další autoři jako Glušačenkov, Orlov, Gessen a další. Jednou z hlavních manipulačních technik byla metoda tzv. klasifikace (Soročenko, 2002). Jádrem této metody je spojování názvu objektu s určitými emocemi a city. Například byli Čečenci nazýváni „teroristy“, „wahhábisty“, „extremisty“ a „bojovníky“ (*bojeviki*, viz výkladový slovník; blíže viz dále). Důkazy lze najít v dokumentárních filmech, které byly natočeny novináři ORT, RTR a NTV (Rutube, 2008; Youtube, 2017a; Shtab, 2001; Shtab, 2004; Shtab, 2005). Relativně zajímavým výrazem, který byl pro Čečence použit, je výraz „šejtani“ (*šajtan*, tedy zlý duch či ďábel v islámu) (Youtube, 2017a; 1TV Archive, 2002c).

Federální média používala tzv. „schematizaci“ myšlení, tedy zjednodušení percepce, odkazování na určité „sociální typy“ (Soročenko, 2002). Jádrem této metody je pevné zakořenění vnímání jednotlivých objektů jistým způsobem, aniž by bylo nějak empiricky ověřeno. V důsledku toho, jakmile média použila určité výrazy (např. bandité, teroristé), na ně lidé reagovali podle vnucených schémat, tedy negativně.

Prokremelská média používala často výrazu *bojevik* (viz výkladový slovník; srov. 1TV Archive, 2002c; 2005a; 2006b). Je třeba poznamenat, že tento výraz je nejčastěji spojován s terorismem či revolučními hnutími, má tudíž negativní konotaci. Naproti tomu výraz *soldat* (česky: voják) negativní konotaci nemá, je spíše neutrálním výrazem. Zajímavostí je však to, že ve federálních mediálních výstupech jsou Čečenci vždy nazýváni „bojovníci“, zatímco Rusové jsou vždy nazýváni „vojáci“. Následující příklad je kombinací těchto dvou výrazů: „*Během čečenské války 1994–1996 <...> byly zabity tisíce válečníků: ruských vojáků [„soldat“ – pozn. DK] a čečenských bojovníků [„bojevik“ – pozn. DK]*“ (Rossijskaja gazeta, 2000).

Další zajímavou tendencí je odmítnutí používání výrazu *povstanci* vůči Čečencům (česky: povstalci). Zajímavostí je, že výraz povstalci je prokremelskými médii používán pro označení východních Ukrajinců (Donbasu a Lugansku), zatímco čečenští vojáci byli v člancích a pořadech ztotožňováni s bandity, zločinci a teroristy (1TV Archive, 2002a; 2002b; 2002c; 2005a; 2006b).

Vládní média ukazovala především antihumánní aktivity Čečenců. Tak v roce 1999 promítala řada televizních kanálů video, na kterém se zobrazovalo mučení a usmrcení ruského vojáka čečenskými vojáky pomocí sekery (tzv. Tuchčarská tragédie, viz Shtab, 2015). Demonstrace videí tohoto druhu na začátku války lze hodnotit jako krok ospravedlňující tuto tzv. „kontra-teroristickou operaci“ v Čečensku, a tedy dovoluje vést válku s Čečenskem.

Je třeba poznamenat, že antihumánní aktivity byly jedním z nástrojů obou stran konfliktu, a to jak Čečenců, tak i Rusů (Markov, 2011; Kornilov, 2010: s. 101–102). Nicméně jakýkoliv nehumánní krok ze strany Čečenců dával záminku k tomu, aby to bylo ruskou vládou vyhodnoceno jako terorismus, proti němuž je třeba bojovat. Odborníci a výzkumníci veřejného mínění říkají, že zprávy o účasti Čečenců na teroristických aktech v Moskvě, Bujnasku a Volgodonsku vyvolaly na společnost velký psychologický tlak (Mikrjukov, 2011: s. 98, 101).

Image politických elit a Vladimira Putina

Pro vytvoření pozitivní image politických elit byla použita metoda tzv. „kontrastů“. Jejím cílem bylo spojit předmět zprávy s pozitivními emocemi. Za příklad lze považovat následující větu: *„Ruští důstojníci z ministerstev začali vytvářet relativní pořádek, vytvářejí alespoň základní požární jednotky <...>. Je těžké si představit to, že ještě před měsícem zde ale neexistovaly.“* (Rossijskaja gazeta, 2004).

Vladimir Putin ve zprávách vystupuje jako lídr, který hodlá bojovat proti čečenskému terorismu a zachránit ruské obyvatelstvo proti čečenské hrozbě. Jeho projevy na ORT byly vždy rozhodné. V roce 1999 ukázalo ORT projev, ve kterém pronesl svou neslavnější větu *„močit' v sortire“*: *„My budeme pronásledovat teroristy všude. Na letišti – na letišti. Tedy, omluvte mi to, chytíme je na záchodě, my je i na záchodě zabijeme [my i v sortire zamočim – pozn. DK], konec ke konci. Vše, toto je rozhodnuto navždy.“* (Youtube, 2017c).

Image války a typ konfliktu

Ruská vláda se snažila skrze jí vlastněná média změnit typ konfliktu. Nejednalo se o válku, jednalo se o „rekonstrukci ústavního řádu“, později po roce 2000–2001 – o „kontra-teroristickou operaci“, tedy o legitimní zásah ze strany ruské vlády. Hlavním cílem však bylo udržení území Čečenska pod ruskou vládou a zachování státní integrity. V této souvislosti lze hovořit o dalším zajímavém faktu: v mediálních výstupech zasvěcených rusko-čečenským válkám chybělo slovo „hranice“¹³ (Glušačenkov, 2008: s. 28). Kdyby se slovo „hranice“ používalo, bylo by už uznáno, že se jedná o samostatné Čečensko, tudíž porušování jeho hranic a vojenské zásahy (akt agrese) jsou zjevným porušením veřejného mezinárodního práva. Je tedy zcela logické, že se prokremelská média slovu „hranice“ vyhýbala.

Za účelem vytvoření určitého obrazu války byly použity následující výrazy: „čečenští teroristé“, „bojovníci“, „kontra-teroristická operace“. Prokremelskými médii bylo veřejnosti neustále vsugerováno, že se jedná o náboženskou válku, proto se používal výraz „válečníci džihádu“ (Glušačenkov, 2008: s. 28, Markov, 2011). Hovořilo se také o spolupráci mezi vůdci Čečenska a Al-Kájdý (1TV Archive, 2002a). Nicméně lze říci, že Šamil Basajev sám potvrdil svou spojitost s Al-Kájdou v jednom ze svých rozhovorů (Myers, 2005). Tvrdil rovněž, že byl v učení u Al-Kajdy v Afghánistánu a v Pákistánu a že se osobně zná s Osama bin Ládinem (tamtéž).

Image terorismu

Druhá rusko-čečenská válka (jako i ta první) pramenila z relativně silného nacionalistického (a protiruského) hnutí. Začala perzekuce „nevěřících“, tedy všech, kdo nejsou muslimy. Obě války byly doprovázeny teroristickými útoky (viz příloha č. 5).

Ve srovnání se začátkem první rusko-čečenské války se Čečenci neuchylovali k terorismu jakožto způsobu vedení války, snažili se dodržovat normy mezinárodního humanitárního práva (viz příloha č. 5). Nicméně po sérii těžkých ztrát a porážek se rozhodli postupně taktiku terorismu používat (Prokopěnko, 2016: 236–238). První teroristické útoky Čečenců nebyly plánované, nicméně měly široký společenský

¹³ K tomu viz např. 1TV, 2002a; 2002b; 2002c; 2004; 2005a; 2005b; 2006a; 2006b; 2006c.

ohlas (Mikrjukov, 2011: s. 99). Nejzávažnějším útokem se stal útok na nemocnici ve městě Bud'onnovsk vedený Šamilem Basajevem. Tento teroristický útok vyvolal šok ruské společnosti, která začala aktivně tlačit na vládu, aby uspokojila požadavky čečenské vlády. Jelcinova administrativa se vzdala dalších pokusů a přistoupila na požadavky čečenského národu (Prokopěnko, 2016: 236–238). Mírová smlouva (tzv. Chasavjurtovskije dohody) byla podepsána dne 31. srpna 1999. Podle této smlouvy byla otázka o nezávislosti Čečenska odsunuta o 2 roky (na 31. prosince 2001), tudíž zůstalo *de facto* Čečensko nezávislé (Kulikov, Runov, 2013: s. 630–678).

Od té doby se stalo obvinění z terorismu hlavní výtkou směrem k Čečencům. Ve federálních médiích bylo Čečensko často nazýváno „líhni světového terorismu“ (*rassadnik mirovogo terrorisma*, viz Mamajev, 2000: s. 30). Reportáže ORT lze hodnotit jako zjevně protičečenské. Teroristický útok na školu v Beslanu¹⁴ byl podáván non-stop ve formátu *Breaking news* (1TV Archive, 2004). Lze říci, že byl tento teroristický útok pro ruskou vládu velmi prospěšný, a to z toho důvodu, že byl jakýmsi důkazem toho, že „jsou Čečenci zlí“.

Zvláštní pozornost si zaslouží spekulace, že většina teroristických útoků byla plánována a uskutečněna Federální službou bezpečnosti (FSB) Ruska. Bývalý důstojník FSB Alexandr Litviněnko ve své publikaci *FSB bombarduje Rusko* (Litviněnko, Felštinskij, 2002) tvrdí, že teroristické útoky na domy a metra v Moskvě, Petrohradě a dalších městech byly naplánovány a uskutečněny Federální službou bezpečnosti z nařízení Kremlu. Lze předpokládat, že to bylo provedeno za účelem diskreditace čečenské vlády a jako pokus o získání podpory občanů, a legitimizovat tak vojenskou operaci v Čečensku. To potvrzuje i Andrej Babickij ve své knize *Má válka* (Babickij, 2002: kapitola 1: 9. září¹⁵).

¹⁴ Útok na školu v Beslanu byl teroristickým útokem na školu č. 1 ve městě Beslan dne 1. 9. 2004. Skupina ozbrojených teroristů v čele s Rujadusem-Salichinem zaútočila během oslavy zahájení nového akademického roku (což je v Rusku státní svátek) a vzala jako rukojmí 1128 lidí, z nichž většinu tvořily děti. Bylo tam přes 800 zraněných, 333 zemřelých, z nichž 186 byly děti od 1 do 17 let.

¹⁵ V práci bude autorka odkazovat na jednotlivé kapitoly publikace *Má válka* z toho důvodu, že kniha je dostupná pouze online a stránky nejsou číslovány.

Předmluva

Válečný konflikt v Čečensku byl zkouškou pevnosti nejen pro ruskou armádu a politické elity, ale také pro média. Opoziční média se *de facto* ustavila v období druhé rusko-čečenské války (1999–2009) vzhledem k formující se totální kontrole ze strany státu. Jeden z nezávislých novinářů Ruska O. Dobrodějev tvrdil, že musel každý den vyvracet zprávy podávané prokremelskými televizními stanicemi (Richter, 2005: s. 5). M. Leontjev, zpravodaj a moderátor Prvního kanálu s liberálními a do jisté míry opozičními názory, rovněž hovořil o tlaku ze strany ruských politických elit, které určovaly, co a jak se má psát. Opoziční a nezávislá média v Rusku se v období druhé čečenské války rozdělila na tři základní skupiny: (1) pacifisté (většina médií), (2) patrioté, zastávající spíše prokremelskou politiku (především noviny *Zavtra*) a (3) internacionalisté (noviny *Pravda*) (Vartanova, 2010: s. 54–65). Za motto opozičních a nezávislých médií ve zkoumaném období lze do jisté míry považovat výrok M. Leonjeva: „*Snázili jsme se, aby nás nezneužívali*“ (Richter, 2005: s. 12).

4.2 Obsahová analýza výstupů věnujících se druhé rusko-čečenské válce z pera Andreje Babického

Kniha a vybrané články Andreje Babického se věnují velkému množství otázek týkajících se druhé rusko-čečenské války, především vojenským a mocenským aspektům. Autorovy články byly zveřejněny v tištěné a webové verzi Radia Svoboda, ve kterém autor pracoval po dobu 14 let. Kniha Andreje Babického „*Má válka*“¹⁶ je reportérským deníkem, který autor vedl během války. Byla vydána v pařížském nakladatelství *Robert Laffont*, v Rusku se šířila jako *samizdat*. Kniha obsahuje šest kapitol a představuje zčásti reportérský deník, zčásti memoáry. Je třeba rovněž poznamenat, že se část knihy ztratila a některé části textu jsou vynechány (např. ve čtvrté kapitole).

V člancích se autor snaží o objektivitu a oproti své monografii *Má válka* nepoužívá silných výrazů, a to až na výjimky. Nicméně lze autorovou pozici v člancích najít. Babickij je kritický vůči ruské vládě, do velké míry používá

¹⁶ Lze najít toto dílo pod různými názvy: „Má válka“, „Mé válce“, „O válce“, „O mé válce“ a další, Autor sám určuje název jako: „Má válka“.

ponižujících a urážlivých souvětí. Charakteristickým rysem jeho stylu psaní je používání ostrých, břitkých aforismů, které maskují pokusy o silná a negativní vyjadřování. Je třeba poznamenat, že se styl psaní liší od toho, který lze pozorovat v autorově publikaci. V článcích je jazyk sofistikovanější a pestřejší, na rozdíl od jazyka používaného v publikaci, která připomíná spíše vypravování.

Po analýze článků lze tvrdit, že se autor zaměřuje především na problémy civilistů, na jejich každodenní soukromý život během války. Popisuje jejich životy, používá při tom do velké míry soucitná souvětí. Babickij se zaměřuje na ty důsledky války, které zasahují do života civilistů a neumožňují jim důstojný život, například nevyplácení důchodů. Image Rusů, ruské armády a Vladimira Putina autor ve svých článcích zmiňuje jen málo.

Prvním krokem analýzy textů se stalo provedení sémantické analýzy textu knihy a článků a určení sémantického jádra textu. Výsledkem se staly následující údaje (viz příloha č. 6).

Sémantické jádro knihy je tvořeno následujícími slovy: ruský (*rossijskij*, ve smyslu státní), Čečenec, Groznyj, vězeňská cela, válka, Rusko, Čečensko, auto, město, voják (*vojennyj*), Babickij, čečenský, ruský, strážník, voják (*soldat*), čtvrť, Igor, noc, vědět, vojsko, sklep, obyvatel, řešit, rebelové, výměna, ostřelování, checkpoint, dokument, silnice, novinář, jméno, Ingušsko, Moskva, pozice, vrátit se, vojenská jednotka, uprchlík, boj, místní, nelze, věznice, Dagestán, chlap, hranice, skupina, akce, výslech, mírový a zahynout (viz příloha č. 7). Přehled slov tvořících sémantické jádro včetně jejich četnosti obsahuje tabulka v přílohách (viz příloha č. 8). Software rovněž určil stop-slova (viz příloha č. 6), která tvoří 32,56 % analyzovaného textu (celkem 7 780 slov).

Sémantické jádro článků je tvořeno následujícími slovy: Kadyrov, Čečensko, všichni, republika, čečenský, mnoho, exekutiva, Rusko, Čečenec, *rossijskij*, dnes, válka, prezident, válečný, mudžáhid, město, poslední, Groznyj, federální a zbraň (viz příloha č. 9). Přehled slov tvořících sémantické jádro včetně jejich četnosti obsahuje tabulka v přílohách (viz příloha č. 10).

Pomocí sémantické analýzy se podařilo vytvořit kódy a kategorie s použitím již předem určených (viz kapitola č. 4). Dalším krokem bylo manuální vyhledávání (bez

použití softwaru) souvisejících kódů a slov a jejich následná interpretace (viz příloha č. 11 a č. 12).

Je třeba poznamenat, že se kódy, které Babickij pro popis používá, od sebe do velké míry liší. Kódy použité pro Rusy jsou používány spíše pro „oddělení“ ruského od čečenského: ruská vláda, ruská armáda, ruská letadla atd. Popis ruských aktivit vypadá spíše jako vojenská kronika nebo zpráva. Je také třeba upozornit na to, že se 96,25 % všech zmínek o Rusech týká vojenské sféry (viz příloha č. 12).

Ve své publikaci se autor pokouší odhalit tzv. *fake news*. Říká, že ruská vláda využívá propagandy a podává falešné zprávy. Snaží se falešné zprávy odhalit (Babickij, 2002: kapitola 1, kapitola 3: 21. prosince, 5. ledna, 8. ledna).

Dále se kapitola zaměřuje na analýzu jednotlivých kritérií komparace.

Image Rusů a ruské armády

Je třeba zdůraznit, že se image ruského národa téměř nevěnuje. Nicméně jedním z nejzajímavějších momentů v monografii je porovnání Rusů s fašisty. Autor uvedl, že sebe sama Čečenci ztotožňují se sovětským národem za druhé světové války a ruské vojáky s fašisty¹⁷ (Babickij, 2002: kapitola 3).

Image čečenského národa

Autor se hodně věnuje mučení Čečenců ve vězeních a nehumánnímu zacházení s nimi. Hovoří o nespravedlivosti vůči Čečencům, o tom, jak se liší zacházení s Čečenci a Rusy (Babickij, 1999d; 2000c): „*Tato cela <...> byla považována za privilegovanou: pro Rusy*“ (Babickij, 2002: kapitola 4: Černokozovo), „... *během cesty se ho, Rusa, nikdo nedotýkal, zatímco toho Čečence mlátili...*“ (tamtéž).

Je třeba poznamenat, že autor explicitně vyjadřuje svůj vztah k Čečencům: „*Nakonec jsem se rozhodl, že uznávám právo Čečenců na ozbrojený odpor v rámci nezbytné sebeobrany.*“ (Babickij, 2002: část 2 – Druhá válka: 10. prosince). Autor je rovněž přesvědčen, že teroristické útoky nejsou pro Čečence výhodné, tudíž Čečenci neútočili (tamtéž).

¹⁷ Nesprávné používání termínu fašismus a nacismus a jejich vzájemné zaměňování je typické pro Rusko. Němečtí nacisté za druhé světové války byli nazýváni „fašisté“, což přetrvávalo i dodnes. Na středních školách se nehovoří o rozdílech mezi fašisty a nacisty.

Jedním z ústředních témat jeho článků jsou etnické čistky a násilí vůči Čečencům. Babickij popisuje osudy utečenců z Čečenska, kteří se nacházejí v Ingušsku a „... *prožívají utrpení a nemohou si uspokojit své základní potřeby...*“ [originální znění: *mykať gorje* – pozn. DK] (Babickij, 2003d). Tvrdí, že ruská vláda považuje čečenské uprchlíky za skupiny, které se těší finanční podpoře ze strany státu a netrpí žádnými problémy (Babickij, 2001b; 2002c; 2003b; 2004a). Hovoří o tom, že je vláda rovněž přesvědčena, že „... *Čečenci <...> nejsou vystavováni totální likvidaci*“ (Babickij, 2002c).

Image politických elit a Vladimira Putina

Je třeba upozornit na vyjádření o libovůli ruské vlády: „... *[existuje] určitá míra libovůle pro jakoukoli vládu,*“ „*[ruská] libovůle vrátila čečenskému odboji image obránce lidské důstojnosti a ideálů svobody*“, „...*odpor je jediným faktorem, který omezuje libovůli*“ (Babickij, 2002: část 1). Autor považuje vojenské akce ruské vlády za akt agrese porušujícím lidská práva (tamtéž).

Autor píše o mučení a ponižujícím zacházení vůči Čečencům-válečným zajatcům ze strany ruských vojáků (Babickij, 2002: kapitola 3: 10. prosince, kapitola 4: Černokozovo). Zmiňuje se o častém nepodloženém mlácení vězňů. Tento bod je velice důležitý z následujícího důvodu: Ruská federace je signatářským státem Ženevských úmluv (od roku 1960 jako SSSR). Podle třetí Ženevské úmluvy (Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci) jsou signatářské státy povinny chovat se k válečným zajatcům lidsky. Humánní postoj zakazuje mučení a ponižující zacházení, které podle autora probíhalo v ruských věznicích pravidelně. Babickij také hovoří o existenci oddělených věznic: ty lepší – pro Rusy a ty horší – pro Čečence. Hovoří o tom, že „...[na – pozn. DK] *Rusa[,] nesáhli a Čečence brutálně mlátili*“ (Babickij, 2002: kapitola 4: Černokozovo). To vše lze považovat za hrubé porušení mezinárodního humanitárního práva.

Babickij tvrdí, že „... *teroristické útoky <...> daly příležitost změnit narativ vůči Čečencům*“ (Babickij, 2002: kapitola 1: 9. září). O nehumánnosti ruských politických elit svědčí rovněž tvrzení o tom, že *federálové* prodávali Čečence zajaté jako rukojmí (Babickij, 2002: kapitola 1).

Zajímavým aspektem knihy je postoj vůči Putinovi. V publikaci není žádný pozitivně hodnotící názor. O Putinovi se hovoří buď zcela neutrálně, nebo negativně. Ruský prezident je zmiňován ve větší míře v negativním smyslu, například: „*Nemá [holčička – pozn. DK] moc Putina ráda*“ (Babickij, 2002: kapitola Zatčení), „*Putin je špatný strýc* [je spíše míněno „člověk“ – pozn. DK]“ (Babickij, 2002: kapitola Zatčení), „*V posledních letech je téma žoldněrů úspěšně zneužíváno ruským prezidentem.*“ Babickij, 2002: část 1) atd.

Image konfliktu

Babickij hovoří o konfliktu především jako o válce. Autor nepoužívá takových názvů jako „kontra-teroristická operace“, „obnovení ústavního pořádku“ atd. Slovo válka se v knize vyskytuje sedmdesátkrát (viz příloha č. 8).

Image dalších aktérů války – image Achmata Kadyrova

Babickij je rovněž skeptický k prokremelské hlavě Čečenské republiky Achmatu Kadyrovovi (Babickij, 2003b; 2007a; 2009a). Obviňuje Kadyrova ze zpronevěry: „... *výplaty provádí vláda Čečenské republiky <...>, Kadyrov se pokusí přeorientovat tok financí tak, aby <...> měl prezident možnost stahovat značné části <...> pro své vlastní účely*“ (Babickij, 2003b; také viz Babickij, 2003e). Rovněž tvrdí, že se „*kadyrovci*“ odlišují banditským typem chování (Babickij, 2003b; 2003e). Obviňuje Kadyrova ze zrady čečenského národa. Tvrdí, že po dosazení Putinem neudělal Achmat Kadyrov žádný krok k ukončení konfliktu nebo snížení počtu obětí: „... *[on] tvrdohlavě spolupracoval s exekutivou, která <...> zabijela tisíce jeho krajanů*“ (Babickij, 2003c).

Image terorismu

Babickij se ve svých článcích dotýká i tématu terorismu: „*Musíme si uvědomit, že jsou to lidé, kteří bez rozmyšlení splní všechny své hrozby. Pokud slibují, že uskuteční teroristický útok na koncertní síň, tak to udělají, <...> jsou to skutečné bomby, které <...> zabijejí*“ (Babickij, 2003a). Tvrdí, že je teror Čečenci považován za jediný možný způsob vedení války. Zajímavostí je, že Babickij neodsuzuje takový

způsob vedení války, píše o tom neutrálně. „*Mnozí mladí Čečenci <...> jsou si jisti, že účel světlí prostředky, <...> že je teror spravedlivý*“ (Babickij, 2003a).

4.3 Obsahová analýza výstupů věnujících se druhé rusko-čečenské válce z pera Anny Politkovské

Monografie *Vtoraja čečenskaja* (Druhá čečenská) se skládá ze tří částí a obsahuje celkem 90 kapitol. Na rozdíl od jejích článků (blíže viz kapitola 8.3) je záběr témat v publikaci mnohem širší. Politkovskaja se věnuje image konfliktu, oběma jeho stranám, diskutuje o politických aspektech války. V centru publikace je však její sociální kontext. Politkovskaja se snažila podávat informace o vojácích, jejich rodinách a životě. Hodně se věnovala otázce teroristických útoků, především Nord-Ostu, útoku na školu v Beslanu a dalším. Lze tvrdit, že styl psaní Politkovské je do velké míry pestrý a barevný. Autorka používá metafor, břitkých výrazů a souvětí. Velkou část jejích článků tvoří popis – člověka, událostí, dokonce života hlavního hrdiny atd.

Je důležité zmínit, že se autorka věnuje otázce neschopnosti exekutivy a politických elit ukončit konflikt a bezpráví, zajistit blahobyt rodinám, kterých se konflikt dotkl, a přesvědčit čtenáře, že exekutiva bojuje zcela nehumánními prostředky. Proto není v jejích člancích popsána image Rusů a války jakožto konfliktu atd. Politkovskaja se primárně snažila o sociální kontext. Hlavními postavami jsou obyčejní lidé, ústředním tématem jejích článků je lidské hoře.

Prvním krokem analýzy se stalo provedení sémantické analýzy textu knihy a určení sémantického jádra textu. Výsledkem se staly následující údaje (viz tabulka č. 13). Sémantické jádro monografie je tvořeno následujícími slovy: Čečensko, válka, čečenský, voják (*vojennyj*), Čečenec, starý člověk (starý muž, stará žena), Groznyj, mnoho, *federálové* (viz výkladový slovník), Maschadov, Basajev, dítě, prezident (prezident, prezident Ruské federace, prezident Ruska, Putin, Vladimir Vladimirovič), válečník, *začistka* (viz výkladový slovník), Rusko, národ, syn, Moskva, Inguško, *bojevik* (viz výkladový slovník), *rossijskij* (viz výkladový slovník; viz příloha č. 14). Přehled slov tvořících sémantické jádro včetně jejich četnosti obsahuje tabulka v přílohách (viz příloha č. 15). Software rovněž určil stop-

slova (viz příloha č. 13), která tvoří 38,81 % analyzovaného textu (celkem 27 439 slov).

Sémantické jádro článků je tvořeno následujícími slovy: Čečensko, jeden, válečný, dítě, mnoho, válka, čečenský, syn, mrtvola, rodina, Inguško, exekutiva, voják, Nord-Ost, Kadyrov, Maschadov, Moskva, tragédie, Groznyj, země (Rusko), *bojevik* (viz výkladový slovník), prokurátor, starý člověk, uprchlík (viz příloha č. 16). Přehled slov tvořících sémantické jádro včetně jejich četnosti obsahuje tabulka v příloze (viz příloha č. 17).

Pomocí sémantické analýzy se podařilo vytvořit kódy a kategorie s použitím již předem určených (viz kapitola č. 4). Dalším krokem bylo manuální vyhledávání (bez použití softwaru) souvisejících kódů a slov a jejich následná interpretace (viz příloha č. 18 a č. 19).

Z tabulek je patrné, že se Politkovskaja nejvíc zaměřuje na popis bídy a problémů způsobených válkou. Zaměřuje se na popis života obyčejných lidí, vojáků a jejich rodin. Téměř nehovoří o Rusech a ruských vojácích, její pozornost je věnována pouze Čečencům. Více se věnuje kontextu, příběhům a vyprávění o životě civilistů.

Dále se kapitola zaměřuje na analýzu jednotlivých kritérií komparace.

Image Rusů a ruské armády

Autorka se téměř nezaměřuje na image ruského národa, a to především proto, že ve středu její pozornosti jsou Čečenci. Nicméně se v textu několikrát objevují úsudky, díky čemuž lze hovořit o tom, že image Rusů je spíše negativní. Tato image je tvořena skrze vyprávění příběhů o životě obyčejných lidí – obyvatel Čečenska. Autorka tvrdí, že příbuzní nespěchají vyvézt své příbuzné z oblastí konfliktu a že „*zdraví Rusové nepotřebují nemocné Rusy*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Den vítězství¹⁸). Lze usuzovat, že především takovéto příběhy dotvářejí „krvavou nehumánní tvář“ Rusů v této válce.

V publikaci Anny Politkovské se neukazují ruští vojáci v lepším světle. Politkovskaja tvrdí, že jsou v této válce typickými bandity. Několikrát pejorativně

¹⁸ V práci bude autorka odkazovat na jednotlivé kapitoly publikace *Druhá čečenská* z toho důvodu, že je kniha dostupná pouze online a nejsou stránky číslovány.

nazývá ruské vojáky hrdiny (Politkovskaja, 2002: kapitola Smrt pod dohledem) a také hovoří o tom, že si ruští vojáci navykli zabíjet, krást, „srazit“ Čečence do skupin organizovaného zločinu. Tvrdí, že se byznys postavený na vykoupení válečných zajatců stal každodenní praxí (Politkovskaja, 2002: kapitola Obrázek první: mučení elektrickým proudem).

Image čečenského národa

Podle Politkovské lze rozdělit Čečence do tří skupin: (1) civilisté a vojáci bojující o čečenskou nezávislost, (2) zkažení válkou a (3) teroristé (srov. Politkovskaja, 2002; 1999b; 2002c; 2005a; 2005c). O první skupině se hovoří jako o chudých, nevinných mrtvých, kteří trpí nespravedlivostí a nehumánním zacházením. Tvrdí také, že každodenní praktikou je mučení a znásilňování mladých čečenských vojáků.

Druhá skupina se stává předmětem lítosti autorky: „*Mladí Čečenci se špatnými jiskrami v očích a jediným snem – o pomstě jejich nepřítelům*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Enkláva občanského bezpráví). Autorka uvádí, že je zkažila válka a nepřístojné chování ruských vojáků (tamtéž). Třetí skupinou jsou teroristé, jejichž existenci Politkovskaja nepopírá a explicitně je odsuzuje, hovoří však o tom, že chování ruské exekutivy vznik podobných skupin umožnilo (Politkovskaja, 2002).

Za zmínku stojí i její úvaha o tom, že jsou Čečenci oproti Rusům hrdinové. Politkovskaja tvrdí, že se během čečenských válek mezi Čečenci objevili hrdinové, přičemž podle ní lze za hrdinu považovat i Šamila Basajeva, Alsana Maschadova a další. Odůvodňuje to tím, že hrdinství tkví ve snaze bránit svou vlast (Youtube, 2014a). Zatímco mezi Rusy žádní hrdinové nejsou.

Image politických elit a Vladimira Putina

Je třeba poznamenat, že Politkovskaja věnuje ve své publikaci větší pozornost politickým aspektům války. Autorka hovoří o úloze Putina a vlády Ruska. Ostře kritizuje exekutivu a trvá na tom, že Putinova rétorika o kontra-teroristické operaci v rámci mezinárodního boje proti terorismu je jenom rouška, pod níž se skrývá snaha o pokračování ve válce a zamezení oddělení Čečenska. Rovněž tvrdí, že Putin a vláda zručně manipulují s veřejným míněním, především v okamžiku korupčního skandálu.

Anna Politkovskaja kritizuje vládu a obviňuje ji z „hnusného“ (Politkovskaja, 2000a) a říká, že se chová nehumánně. Jednou z nejčastějších forem jejích článků jsou rozhovory, jsou to především rozhovory s matkami zabitých vojáků. Hlavní hrdinky jejích rozhovorů tvrdí, že se nemohou dovolat pravdy u soudů (Politkovskaja, 2003b). Jedním z nejkontroverznějších článků byl rozhovor s Elenou Federovnou Korostělevou pod názvem Rukojmí Nord-Ostu se stala rukojmí státu. Elena Korostěleva byla jednou z rukojmí během teroristického útoku na divadlo na Dubrovce. Z toho důvodu, že byla na rehabilitaci, nestihla podat žalobu k soudu, podala ji však později. Reakce státního soudnictví byla „zvláštní“ – Korostěleva byla soudem obviněna z podvodu, protože požádala o odškodnění, a označena jako falešná svědkyně, protože ve své obžalobě nazvala teroristy zločinci. Politkovskaja hovoří o naprosté nelogičnosti a nehumánnosti státních rozhodnutí, především ve vztahu ke Korostělevové.

Dále tvrdí, že exekutiva a stát jako celek ztratily svou humánní tvář. Podle ní rezignovala ruská exekutiva definitivně na milosrdenství a soucit: „*Exekutiva se snaží krutě zacházet vůči svým občanům. Ničení je respektováno. <...> musíte zabít, abyste se stali hrdinou.*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Tady). Autorka tvrdí, že exekutiva se stala ztělesněním toho, proti čemu chtěla bojovat: rabování, vydírání braní rukojmí, otroctví a vykoupení (Politkovskaja, 2002: kapitola Obrázek třetí: čekání na zatčení).

Dalším obviněním vůči exekutivě bylo to, že podle Politkovské věděli Putin a jeho nejbližší spolupracovníci o chystaném útoku na divadlo, nicméně na to záměrně nereagovali, aby toho v budoucnu využili jako legitimizaci k dalším vojenským zásahům (Politkovskaja, 2003b; 2004a; 2006b). Obviňuje exekutivu rovněž z utajování informací a pravdy o válce – o příčinách smrti, reálném průběhu teroristických útoků a kontra-teroristických operací a o počtu obětí.

Soucit autorky k hrdinům jejích publikací lze pochopit především vzhledem k tomu, jak popisuje aktivity exekutivy: „*Ostudná, naprosto nehumánní nekontrolovaná <...> místní byrokracie*“ (Politkovskaja, 2000c), „*[úřady] se nestarají o téměř vyhladovělou matku vojáka. <...> Ani omluva <...> ze strany [státu – pozn. DK] nebyly...*“ (Politkovskaja, 2000c). Několikrát obviňuje exekutivu

z lhostejnosti vůči civilistům, obyvatelům a obětem války (blíže viz Politkovskaja, 1999c; 2005a; 2003b; 2002c).

Velice zajímavým detailem je autorčin výraz o tom, že prezidentův pomocník byl jmenován do funkcí odpovědných za „*formování správné image války*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Spálený kříž Cocan-Jurta). Lze z toho odvodit, že exekutiva měla zájem o formování určité, pro ně výhodné, image probíhajícího konfliktu.

Image konfliktu

Politkovskaja několikrát ve své publikaci používá pro tuto válku pejorativních názvů: „anti-teroristická operace“, „*specoperace*“, „silová operace obnovení ústavního řádu“ atd., tím paroduje prokremelská média (Politkovskaja, 2002a; 2004b; 2005a). Jako jedna z prvních opozičních autorů hovoří o tom, že má tato operace politických elit zamezit nelegální těžbě ropy, tudíž je to jedna z hlavních příčin této války. Rovněž nazývá tuto válku „mezinárodním terorismem“ páchaným ruskou exekutivou a Putinem (Politkovskaja, 2002: kapitola Poslední detaily).

Image dalších aktérů války – image Achmata Kadyrova

Zajímavým faktem je popis image Achmata Kadyrova, tedy hlavy Čečenské republiky, dosazeného Vladimírem Putinem. Četnost kódu <Kadyrov> činí 41 výskytů. Politkovskaja popisuje vztah Čečenců k Achmatu Kadyrovovi, který lze hodnotit jako zcela negativní: „*[nikdy] jsem v Čečensku nepotkala člověka, který by řekl: ‚Vážím si Kadyrova‘*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Kadyrovsčina). Kadyrov je autorkou obviňován z kmotrovství: „*Kadyrov dosadil Šamajeva...*“ (tamtéž), „*Jachjajev je Kadyrovův protežé <...> jeho příbuzný nebo kamarád*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Děti-děti, holčičky a chlapečky...). Politkovskaja hovoří také o tzv. *kadyrovsčině* (viz výkladový slovník), což je libovolný styl vlády Achmata Kadyrova, kmotrovství a zpronevěra (Politkovskaja, 2002: kapitola Kadyrovsčina). Píše o tom, že se Kadyrov údajně účastní nelegálního ropného byznysu (Politkovskaja, 2002: kapitola Kadyrovsčina; Přílohy), který sdílí s Vladimírem Putinem.

Kadyrov je Čečenci považován za zrádce: „[on] špatně skončí, protože zradil [čečenskou samostatnost – pozn. DK]“, „... Kadyrov je zrádce...“, protože „... utekl od Maschadova k Putinovi“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Trest smrti pro novináře). Achmat Kadyrov byl jedním z nejbližších spolubojovníků Aslana Maschadova, nicméně později začal bojovat proti jeho pokusům o islamizaci regionu. Na začátku druhé rusko-čečenské války hrál Kadyrov klíčovou roli při mírovém převodu vesnic a měst pod kontrolu tzv. *federálů* (KM.RU, 2005; KAVKAZ Uzel, 2005). V roce 2000 byl Vladimírem Putinem jmenován do funkce hlavy Čečenské republiky. Jeho jmenování a přechod do „Putinova křídla“ byly Čečenci vnímány jako zrada.

Image terorismu

Zajímavostí je skutečnost, že přestože je autorka obhájkyň práva čečenského národa, hovoří o čečenských teroristech. Nazývá teroristy takové Čečence, kteří provedli teroristický útok v divadle na Dubrovce (tzv. teroristický útok Nord-Ost). Později ve svých rozhovorech tvrdila, že byl vznik čečenského terorismu vypěstován ruskou exekutivou a její nehumánností během obou válek (Politkovskaja, 2002: kapitola Den vítězství; Youtube, 2014a).

Jak již to bylo naznačeno, Anna Politkovskaja se zároveň věnuje vnitřní čečenské politice. Podrobně hovoří o ideologickém rozkolu mezi tzv. „*zapadniki*“ a „*vostokovědy*“ (viz výkladový slovník); Politkovskaja, 2002: kapitola „*Zapadniki* a *vostokovědy*“). Rozkol pramení z různých představ o budoucnosti suverénního Čečenska. *Zapadniki*, stejně jako západníci za Petra Velikého, vidí budoucí Čečensko jako součást Evropy a hodlají spolupracovat se Západem. Mezi *zapadniki* patřil čečenský lídr Aslan Maschadov. Oproti tomu, *vostokovědy* apelují na spolupráci s arabským světem (především se státy Blízkého východu) a úplnou islamizaci Čečenska. Politkovskaja hovoří o jejich snaze o návrat k původním tradicím, tudíž je lze hodnotit jako islámské fundamentalisty. Mezi *vostokovědy* patřil Šamil Basajev a Chattáb.

Je třeba poznamenat, že jazyk Anny Politkovské je do velké míry bohatý a sofistikovaný. Používá aforismů, úderných metafor, alegorií a dalších literárních konstrukcí. Například, druhou rusko-čečenskou válku nazývá nejen „válka“,

ale i „*státní terorismus*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Londýn. Květen 2002. Setkání) a „*protiústavní hra*“ (Politkovskaja, 2002: kapitola Z násilněný soud).

ZÁVĚR

Propaganda je v každodenním životě společnosti do velké míry natolik zakořeněným jevem, že si jí člověk už často ani nevšimne. Neubírá to však na její účinnosti. Zpočátku jednoduše znamenala aktivní šíření určitých informací a faktů k co nejširšímu publiku, v moderní době má však tento pojem spíše negativní význam. Předpokládá se, že šířená informace je jednostranná, nepravdivá nebo zkreslená a jejím účelem je specifický zájem konkrétní skupiny. Období druhé rusko-čečenské války se stalo *paradigmatickým zlomem v konstrukci sociální reality skrze média* za použití propagandistických technik.

Cíle předkládané práce byly následující: (1) analyzovat obsah mediálních výstupů státních médií a vybraných opozičních novinářů, (2) věnovat se image druhé rusko-čečenské války v dimenzích určených v metodologické části práce, a (3) provést komparativní analýzu a určit, nakolik se mediální výstupy vybraných opozičních novinářů liší od státních v těchto dimenzích. Pro účely práce byla provedena důkladná analýza mediálního trhu Ruska ve zkoumaném období. Jejím cílem bylo určení médií poléhajících státní kontrole a opozičních médií.

Lze tedy shrnout, že mediální trh v Rusku prošel ve zkoumaném období značnými proměnami. Proběhlo postupné zestátnění většiny médií a monopolizace mediálního trhu ze strany státu. Poučené mediální porážkou v první rusko-čečenské válce rozjely politické elity do jisté míry velkou propagandistickou kampaň. Díky mediálnímu monopolu mohly formovat agendu a ovlivňovat obsah podávaných zpráv.

Během druhé rusko-čečenské války informovala média pod přísnou kontrolou ze strany politických elit veřejnost o průběhu konfliktu, pro jehož popis se používal přísný výběr formulací za účelem realizace idejí jejího patriotického charakteru. Prokremelskými médii byla vytvářena image ruských vojáků jako neomylných hrdinů, zatímco Čečenci byli ukazováni jako teroristé, radikálové a extremisté. Prokremelská média usilovala o změnu typu konfliktu skrze používání slovního spojení „rekonstrukce ústavního řádu“, později se jednalo o tzv. „kontra-teroristickou operaci“. Z článků a zpráv zmizelo slovo „hranice“, a to ze dvou důvodů: (1) používáním slova hranice by ruské politické elity uznaly samostatnost Čečenské

republiky, (2) pokud jsou mezi útvary nějaké hranice, znamená to, že útokem na Čečensko porušilo Rusko veřejné mezinárodní právo.

Opoziční novináři, jejichž výstupy byly v předkládané práci analyzovány, nabízejí „svou pravdu“. Oba autoři se věnují různým tematickým okruhům: Politkovskaja se více zaměřuje na sociální kontext, zatímco Babickij se věnuje především vojenským aspektům. Nicméně jejich výstupy se v některých aspektech podobají: autoři hovoří ve svých publikacích o rozdílech mezi zacházením s Čečenci a Rusy a píšou o nehumánnosti a nespravedlivosti vůči Čečencům. V jejich publikacích nejsou Čečenci ztotožňováni *pouze* s teroristy na rozdíl od prokremelských výstupů.

Co se image ruského národa týče, žádný z opozičních autorů se jí téměř nevěnuje. Pokud se objevují nějaké hodnotící názory, jsou především, negativního rázu. Ruská armáda je podle nich slabá a neschopná ničeho a její velitelé jsou hloupi. Jednou z nejsilnějších pasáží v knize Andreje Babického bylo porovnání Rusů s fašisty a Čečenců se sovětským národem za druhé světové války. Politkovskaja ve stejném duchu hovoří o tom, že jsou hrdiny ve druhé čečenské válce Čečenci, nikoli Rusové.

Nejvíce se opoziční autoři věnují image čečenského národa. Čečenci jsou pro ně především oběti: oběti války a oběti ruských politických elit. Babickij se ve větší míře věnuje mučení Čečenců ve vězení, nehumánnímu a nespravedlivému zacházení. Je třeba poznamenat, že Andrej Babickij explicitně vyjadřuje svůj vztah k Čečencům a tvrdí, že uznává právo *Čečenců na ozbrojený odpor*. Jedním z ústředních témat výstupů obou autorů jsou etnické čistky a násilí vůči Čečencům. Anna Politkovskaja dělí Čečence na (1) civilisty a vojáky bojující o čečenskou nezávislost, (2) zkažené válkou a (3) teroristy. Autorka lituje ty, kteří trpí nespravedlivostí, nehumánním zacházením a mučením, odsuzuje však teroristy, zatímco Andrej Babickij je přesvědčen, že pro Čečence nejsou teroristické útoky výhodné, tudíž neútočili.

Oba zkoumaní autoři se shodují v negativním vztahu vůči politickým elitám a Vladimíru Putinovi. Hovoří o jejich lhostejnosti a nehumánnosti vůči Čečencům. Rovněž obviňují elity z propagandy a šíření dezinformací za účelem vytváření pozitivní image ruské armády. Oba autoři hovoří o tom, že zprávy o úspěších ruské armády nejsou zcela pravdivé, a věnují určitou část textu chybám ruského velení. U obou autorů lze nalézt negativní vztah k hlavě Čečenské republiky Achmatu

Kadyrovovi. Autoři hovoří o tom, že je Čečenci považován za zrádce, a to vzhledem k jeho proputinskému postoji. Zajímavostí je, že v publikacích Achmat Kadyrov je jedinou postavou, které se autoři podrobně věnují.

Lze tedy shrnout, že mezi image druhé rusko-čečenské války vytvářenou prokremelskými médii a image konfliktu vytvářenou opozičními médii existuje určitý rozdíl. Jednoduše to lze vyjádřit takto: prokremelská média vytvářejí image druhé čečenské války jako spravedlivé války odvážných Rusů proti Čečencům-teroristům, zatímco zkoumaní novináři vytvářejí image této války jako nehumánní ruskou válku proti Čečencům.

Práce Anny Politkovské a Andreje Babického nejsou široké veřejnosti zcela známy: psali články do novin, zatímco se společnost dívala na televizi. Jejich publikace byly vydávány v jiných zemích v nezávislých nakladatelstvích. Jejich výstupy nám otevírají jiný svět pravdy, o které by se patrně nebylo nikdy možno dozvědět.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

ITV Archive (2002a). Po svidětelstvu gazety „New York Times“, „Al' Kaida“ poddělživala svjaz' s terroristami v Rossii [Dle deníku New Your Times Al-Kájda podporovala vztahy s teroristy v Rusku]. 18. 3. 2002 [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2002-03-18/268183-po_svidetelstvu_gazety_nyu_york_tayms_al_kaida_podderzhivala_svyaz_s_terroristami_v_rossii.

ITV Archive (2002b). Krupnyj terakt v Čečně [Velký teroristický útok v Čečensku]. 20. 3. 2002 [cit. 2018-11-02]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2002-03-20/268245-krupnyy_terakt_v_čečne.

ITV Archive (2002c). Krupnaja specoperacija v Veděnskom rajoně Čečni [Velká speciální operace ve Veděnské oblasti Čečenska]. 22. 3. 2002 [cit. 2018-11-02]. https://www.1tv.ru/news/2002-03-22/268331-krupnaya_spetsoperatsiya_v_vedenskom_rayone_čečni.

ITV Archive (2004). Běslan [Beslan]. 1. 9. 2004–8. 9. 2004 [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.1tv.ru/search/news?from=2004-09-01&to=2004-09-08&q=text%3Абеслан>.

ITV Archive (2005a). V Veděnskom rajoně Čečni uničtožena grupa bojevikov [Ve Veděnské oblasti Čečenska je zlikvidována skupina bojovníků]. 2. 7. 2005. [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2005-07-02/230290-v_vedenskom_rayone_čečni_uničtožena_grupa_boevikov.

ITV Archive (2005b). Intervju Šamilja Basaeva na amerikanskom televiděnniji nazyvajut otkrytoj propagandoj terrorizma [Podle americké televize je rozhovor s Šameliem Basajevym nazýván otevřenou propagandou terorismu]. 29. 7. 2005 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2005-07-29/231029-intervyu_shamilya_basaeva_na_amerikanskom_televidenii_nazyvayut_otkrytoy_pr_opagandoy_terrorizma.

ITV Archive (2006a). Prem'jera Pervogo kanala – podvig obyknovennyh, ne pridumannych, soldat, sluzhivshich v Čečně [Premiera Prvního kanálu – hrdinský čin obyčejných, nevymyšlených, vojáků, kteří bojovali v Čečensku]. 13. 2. 2006 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2006-02-13/225922-premiera_pervogo_kanala_podvig_obyknovennyh_ne_pridumannych_soldat_sluzhivshih_v_chechne.

ITV Archive (2006b). Napadenije na zastavu Vnutrennih vojsk v Čečně [Útok na pohraniční stráž vnitřních vojsk v Čečensku]. 24. 5. 2006 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2006-05-24/221355-napadenie_na_zastavu_vnutrennih_vojsk_v_chechne.

ITV Archive (2006c). V Grozněnskom rajoně Čečnu minuvšej noč'ju byli podorvany dvě něftjanyje skvaziny [V grozněnské oblasti Čečenska byly minulou noc zničeny dva ropné vrty]. 18. 11. 2006 [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2006-11-18/214604-v_groznenskom_rayone_chechni_minuvshey_nočyju_byli_podorvany_dve_neftyanye_skvazhiny.

ALBAC, Evgenija (2013). Glavnyj redaktor The New Times – čitatěljam [Šéfredáktorka The New Times čtenářům]. *Echo Moskvy*. 20. 11. 2013, [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://echo.msk.ru/blog/albatz/1201951-echo/>.

ALEKSAŇAN, Natal'ja K. (nedat.). Transformacija roli sredstv massovoj informacii v covremennom rossijskom obsčestvě [Transformace role médií v moderní ruské společnosti]. In: *Obsčestvěnnyje nauky*, nedat. Dostupné [online] z: <https://cyberleninka.ru/article/v/transformatsiya-rol-i-sredstv-massovoy-informatsii-v-sovremennom-rossijskom-obschestve>.

ANIKINA, Alena (2004). Obognavšij „Vremja“ so skorost'ju echa [Předešlý čas s rychlostí echa]. *Novyje izvěstija*. 25. 6. 2004, [cit. 2019-12-15]. Dostupné z: <https://newizv.ru/news/politics/25-06-2004/7594-obognavshij-vremja-so-skorostju-echa>.

BABICKIJ, Andrej (1999a). Ošibki rossijskogo vojnennogo komandovanija [Chyby ruského válečného velení]. *Radio Svoboda*. 7. 9. 1999, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218998.html>.

BABICKIJ, Andrej (1999b). Žitěli Groznogo posle raketnogo udara [Obyvatelé Grozného po raketovém útoku]. *Radio Svoboda*. 22. 10. 1999, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218850.html>.

BABICKIJ, Andrej (1999c). Situacija na granice Gruzii i Čečni [Situace na hranici Gruzie a Čečenska]. *Radio Svoboda*. 9. 11. 1999, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218572.html>.

BABICKIJ, Andrej (1999d). Ljudi v Čečně privykajut daže i k nyněšněj vojně [Lidé v Čečensku si navykají na nynější válku]. *Radio Svoboda*. 19. 11. 1999, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218598.html>.

BABICKIJ, Andrej (2000a). Nesmotrja na peremirije Groznyj obstrelivajetsja artillerijej fěděraľnych vojsk [Nehledě na průměří je Groznyj obstřelován artilerií federální armády]. *Radio Svoboda*. 10. 1. 2000, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24220817.html>.

BABICKIJ, Andrej (2000b). Fon čečenskoj vojny poglosčajet samyje absurdnyje a aněkdotičnyje situacii [Pozadí čečenské války pohlcuje nejabsurdnější a nejaněkdotičtější situace]. *Radio Svoboda*. 18. 10. 2000, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218956.html>.

BABICKIJ, Andrej (2000c). Graždanskaja vojna meždu čečencami – neuzběžnoje i neustranimoje sledstvije vojny Rossiji na Kavkaze [Občanská válka mezi Čečenci – neodvratný výsledek války Ruska na Kavkaze]. *Radio Svoboda*. 21. 12. 2000, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24218517.html>.

BABICKIJ, Andrej (2001a). Kto i pod čjim komandovanijem vojujet v Čečně protiv rossijskich vojennyh? [Kdo a pod čím nařízením válčí v Čečensku proti

ruským vojákům?]. *Radio Svoboda*. 26. 6. 2001, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24219636.html>.

BABICKIJ, Andrej (2001b). Aktivizacija vooružennoj bor'by čečencev – otvět naselěnija na karatěl'nyje akcii [Aktivizace ozbrojeného boje Čečenců je odpovědí obyvatelstva na kárná opatření]. *Radio Svoboda*. 31. 8. 2001, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24219341.html>.

BABICKIJ, Andrej (2002). *Moja vojna* [Má válka]. Moskva: R. Valent.

BABICKIJ, Andrej (2002a). V četvėrg v Pariže otkrojetsja konferencija „Čečnja meždú Rossijej i Evropoj“ [Ve čtvrtek v Paříži se otevře konference Čečensko mezi Ruskem a Evropou]. *Radio Svoboda*. 20. 3. 2002, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24220222.html>.

BABICKIJ, Andrej (2002b). Odná maleňkaja šťastlovaja děrevnja [Jedna malá šťastná vesnice]. *Radio Svoboda*. 1. 9. 2002, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24203411.html>.

BABICKIJ, Andrej (2002c). Otnošenije rossijskich vlastěj k problemam běžencev [Vztah ruské vlády k otázce utečenců]. *Radio Svoboda*. 14. 12. 2002, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185266.html>.

BABICKIJ, Andrej (2002d). Vpěčatlenija iz Groznogo – Mikrirajon [Dojmy z Grozného – městská část]. *Radio Svoboda*. 15. 12. 2002, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185345.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003a). Zakonodatělstvo po džichadu. Čečnja, leto 2003 goda [Legislativa dle džichadu. Čečensko, léto roku 2003]. *Radio Svoboda*. 29. 8. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24203396.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003b). Priostanovka vyplat kompensacij v Čečně [Pozastavení vyplacení kompenzací v Čečensku]. *Radio Svoboda*. 9. 10. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185320.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003c). Kadyrov – nesostojavšijsja geroj [Kadyrov je neuskutečněná hrdina]. *Radio Svoboda*. 23. 10. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185324.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003d). Razděljonnyj, no nerazdělivšijsja narod [Rozdělený, nikoli se rozdělivši národ]. *Radio Svoboda*. 24. 10. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185326.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003e). Strach i vybor čečencev [Strach a volba Čečenců]. *Radio Svoboda*. 24. 10. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185325.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003f). Terror i vojna v Čečně – šansy na úspěch borby s informacijej i s real'nostju [Teror a válka v Čečensku – šance na úspěch boje proti informacím a realnosti]. *Radio Svoboda*. 5. 12. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24192601.html>.

BABICKIJ, Andrej (2003g). Čečnja i Dagestan – nedostižimaja vėlikaja poběda [Čečensko a Dagestán – nedosažitelné veliké vítězství]. *Radio Svoboda*. 26. 12. 2003, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185256.html>.

BABICKIJ, Andrej (2004a). 60-lětije deportaciji čečencev i ingušej [60. výročí deportace Čečenců a Ingušů]. *Radio Svoboda*. 23. 2. 2004, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24191515.html>.

BABICKIJ, Andrej (2004b). Počemu rutina soldatskoj žizni v Čečně vdrug stala novostju? [Proč se rutina vojenského života v Čečensku stala novinkou?]. *Radio Svoboda*. 5. 3. 2004, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185568.html>.

BABICKIJ, Andrej (2004c). Kadyrov osvajivajet novyje metody boja protiv lesnym bratjam [Kadyrov osvojuje nové metody boje proti „lesním bratrům“]. *Radio Svoboda*. 10. 4. 2009, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/24185570.html>.

BABICKIJ, Andrej (2005). Rasskaz založnika, prošedšego krovavyje sobytija v Andižaně [Příběh rukojmí, který prošel krvavými děními v Andižanu]. *Radio Svoboda*. 31. 5. 2005, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/392273.html>.

BABICKIJ, Andrej (2006a). Finansirovajje Moskvovj Dudajeva i Macshadova okončilos' vojny. Segodnja eta schema rabotajet v otnošeniji Kadyrova [Financování Dudajeva a Maschadova ze strany Moskvy se skončilo válkou. Dnes toto funguje ve vztahu k Kadyrovovi]. *Radio Svoboda*. 5. 5. 2006, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/156687.html>.

BABICKIJ, Andrej (2006b). Parlament Čečni peresčitajet itogi vojny [Parlament Čečenska přepočítá výsledky války]. *Radio Svoboda*. 22. 6. 2006, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/368694.html>.

BABICKIJ, Andrej (2006c). Čečenskaja versija očej uběditelna [Čečenská verze je velice přesvědčující]. *Radio Svoboda*. 8. 10. 2006, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/266691.html>.

BABICKIJ, Andrej (2007a). Kadyrov ne prosit polnomočij polnomočij. On jich prosto prisvajivajet [Kadyrov neprosí plnomoci. On je prostě vyvlastňuje]. *Radio Svoboda*. 9. 3. 2007, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/381959.html>.

BABICKIJ, Andrej (2007b). V jego lice Putin ostavljaet preemniku strašnovatoje nasledstvo [V jeho osobnosti Putin nechává nástupci strašné dědictví]. *Radio Svoboda*. 6. 4. 2007, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/386549.html>.

BABICKIJ, Andrej (2007c). Moskva – Groznyj 10 let spustja [Moskva – Groznyj 10 let poté]. *Radio Svoboda*. 12. 5. 2007, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/392321.html>.

BABICKIJ, Andrej (2008a). Kogda měrtvyje spasajut živych. „Čečenskije“ děla Strasburgskogo suda [Když mrtví chrání živé]. *Radio Svoboda*. 28. 6. 2008, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/399942.html>.

BABICKIJ, Andrej (2008b). Kreml' našel „ingušskogo Kadyrova“ v Kadyrově [Kreml dohledal ingušského Kadyrova v Kadyrovovi?]. *Radio Svoboda*. 17. 10. 2008, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/469360.html>.

BABICKIJ, Andrej (2009a). Kadyrov – otec všech vajchanov? Ili ně všech? [Kadyrov je otec všech vajchánů? Nebo ne všech?]. *Radio Svoboda*. 23. 6. 2009, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/1760873.html>.

BABICKIJ, Andrej (2009b). Situacija s pravami čelověka v Čečenskoj republike. Intervju s predsedatělem obsčestva „Memorial“ Olegom Orlovym. Pervěnstvo pokorenija Elbrusa: istoričeskij spor meždu kabardincami i karachaevcami. Madridskije principy Karabachskogo uregulirovanija i učastije Rossiji v processe mirnych peregovorov. Fleshmob dlja Ramzana Kadyrova [Situace s právy člověka v Čečenské republice. Rozhovor s předsedou společnosti Memoriál Olegem Orlovem. Prvenství pokoření Elbruse: historický spor mezi Kabardinci a Karačajevci. Madridské principy principy Karabašského uergulování a účast Ruska v procesu mírových jednáná. Fleshmob pro Ramzana Kadyrovova]. *Radio Svoboda*. 22. 7. 2009, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/1785119.html>.

BABICKIJ, Andrej (2009c). Na kadyrovych ne obižajutsja [Na kadyrovich se nezlobí]. *Radio Svoboda*. 10. 8. 2009, [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/1796469.html>.

BAEV, Pavel K (2003). Examining the ‘Terrorism–War’ Dichotomy in the ‘Russia–Chechnya’ Case. In: *Contemporary Security Policy*, Vol. 24, No. 1, Apr. 2003, pp. 29–46.

BEELMAN, Maud S. (2001). *The Dangers of Disinformation in the War on Terrorism, Coverage of Terrorism Women and Journalism: International Perspectives*. In: *Nieman Reports Magazine, Winter 2001, Vol. 55, No. 4*.

BERGER, Peter L., LUCKMANN, Thomas (1966). *The Social Construction of Reality*. New York City: Random House.

BOGOMOLOV, Jurij (2000). Vojna kak sredstvo massovogo obsčenija [Válka jako prostředek masové komunikace]. In: *Žurnalist*, Vol. 11, No. 1.

BORISOV, Timofěj (2001). „Dyrjavyje“ dollary ot Chattaba. *FSB*. 26.05.2001 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z: http://www.fsb.ru/fsb/smi/overview/single.htm%21_print%3Dtrue%26id%3D10342362%40fsbSmi.html.

ČIŽOVA, Ljubov (2018). „Otvratitelnaja měšť“. *The New Times* oštrafovan na 22 miliona rublej [„Hnusná pomsta“. *The New Times* dostal pokutu ve výši 22 milionů]. *Radio Svoboda*. 29. 10. 2018, [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/a/29570089.html>.

Department of the Army (1996). *US Army Field Manual: Information Operations* (FM No. 100-6). 27 August 1996. Washington DC: Department of the Army.

EPSTEIN, Edward Jay (1973). *News from Nowhere. Television and the News*. New York City: Vintage Books.

EPSTEIN, Edward Jay (1975). *Between Fact and Fiction: The Problem of Journalism*. New York City: Vintage Books.

FĚDOTOVA, Larisa (1994a). Obraz predpriminatělstva v presse [Image podnikání v tisku]. In: *Věstník Moskovskogo univěrsitěta*, Vol. 10 (Žurnalistika), No. 1.

FĚDOTOVA, Larisa (1994b). Reklama v sredstvach massovoj informacii kak „lobbism“ proizvoditelja [Inzerce v médiích jakožto lobbism výrobců]. In: *Věstník Moskovského univerzity*, Vol. 10 (Žurnalistika), No. 5.

Freedom House (2018). Freedom on the Net 2018. 2018, [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/russia>.

FUNK, Marcus, MCCOMBS, Maxwell (2011). Shaping the Agenda of Local Daily Newspapers: A Methodology Merging the Agenda Setting and Community Structure Perspectives. In: *Mass Communication and Society*, Vol. 14, No. 6, pp. 905–919.

GATOV, Vasilij (2015). Cenzura v Rossiji: od SSSR do Putina [Cenzura v Rusku: od SSSR až po Putina]. *Argumentua*. 13. 2. 2015, [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://argumentua.com/stati/tsenzura-v-rossii-ot-kpss-do-putina>.

Gazeta.ru (2008). Pozner rasskazal o cenzure na televideniji [Pozner pověděl o cenzuře na televizi]. 27. 3. 2008, [cit. 2018-10-30]. Dostupné z: https://www.gazeta.ru/politics/2008/03/27_kz_2678873.shtml.

GERBNER, George, GROSS, Larry, MORGAN, Michael, SIGNORIELLI, Nancy (1986). Living with television: The dynamics of the cultivation process. In: Bryant, J., Zillman, D. *Perspectives on media effects*. Hilldale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 17–40.

GESSEN, Masha (2005). Fear and Self-Censorship in Vladimir Putin's Russia. In: *Nieman Reports*, Vol. 59, No. 2, s. 115-118.

GLUŠAČENKOV, Alexej (2008). Někotoryje charakternyje osobennosti otobraženija v central'noj pečati bojevych dějstvij v Čečně [Některé charakteristické rysy zobrazení čečenské války v federálních médiích]. In: *Vlast'*, Vol. 2, No. 2, pp. 26–30.

GOLDSTEIN, Robert Justin (2001). *Political Censorship*. Chicago: Fitzroy Dearborn Publishers.

GOTTFRIED, Ted (2006). *Censorship: Open for Debate*. New York City: Marshall Canvendish Benchmark.

GREEN, Jonathon, KAROLIDES, Nicolas J. (2005). *Encyclopedia of Censorship*. New York City: Facts on File, Inc.

JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara (2015). *Masová média*. Praha: Portál.

KARIM, Mochammad Faisal (2013). How Ethnic Civil War Transforms into Religious Civil War: Evidence from Chechnya. In: *CEU Political Science Journal*, Vol. 8, No. 1, Feb. 2003, pp. 54–78.

KAVKAZ Uzel. Kadyrov Achmat Abdulchamitovič (Achmat-chadži). 17. 10. 2005 [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: <https://www.kavkaz-uzel.eu/printperson/person/id/406489.html>.

KM.RU (2005). Kadyrov Achmat Abdulchamitovič. 25. 8. 2005 [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: <http://dosie.km.ru/file/index.asp?data=25.08.2005%2015:30:00&archive=on>.

KORNILOV, Petr (2010). Transformacija obraza vojny na Kavkaze v sovreměnných rossijskich SMI [Transformace image války na Kavkazu v moderních ruských médiích]. In: *Vlast'*, No. 1, 2010, pp. 100–103.

KOROČENSKIJ, A. P. (2015). *Mirovaja žurnalistika: istorija, teorija, praktika* [Světová žurnalistika: dějiny, teorie, praxe]. Belgorod: ID Belgorod NIU BelGU.

KORŽAKOV, Alexandr (1997). *Boris Jelcin: od východu do západu slunce*. Moskva: Interbuk

KŘEČEK, Jan (2013). *Politická komunikace: od res publica po public relations*. Praha: Grada Publishing.

LE, Elisabeth (2010). *Editorials and the Power of Media: Interweaving of Socio-cultural Identities*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Lenta.ru (2004). V sověťe dirěktorov „Echa Moskvy“ stalo meňše žurnalistov [Ve správní radě Echa Moskvy se stalo méně novinářů]. 9. 9. 2004, [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <https://lenta.ru/news/2004/09/09/echo/>.

Lenta.ru (2006). Iz ruk v ruki [Z rukou do rukou]. 31. 8. 2006, [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <https://lenta.ru/articles/2006/08/31/kommersant/>.

Levada-centr (2001a). Press-vypusk No. 3 [Tisková zpráva No. 3]. 17. 04. 2001 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2001/04/17/chechnya-3/>.

Levada-centr (2001b). Press-vypusk No. 2 [Tisková zpráva No. 2]. 22. 04. 2001 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2001/04/22/chechnya-2/>.

Levada-centr (2003). Press-vypusk No. 8 [Tisková zpráva No. 8]. 17. 03. 2003 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2003/03/17/press-vypusk-8-chechnya/>.

Levada-centr (2007). L. A. Sedov: Čečnja i Severnyj Kavkaz [L. A. Sedov: Čečensko a Severní Kavkaz]. 28. 11. 2007 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2007/11/28/l-a-sedov-chechnya-i-severnyj-kavkaz/>.

LEWIN, Kurt (1943). Forces behind food habits and methods of change. In: *Bulletin of the National Research Council*, Vol. 108: pp. 35–65.

LIPPMANN, Walter (1922). *Public Opinion*. New York City: Harcourt, Brace and Company.

LITVINĚNKO, Alexandr, FELŠTINSKIJ, Jurij (2002). *FSB vzryvajet Rossiju* [FSB bombarduje Rusko]. New York City: Liberty Publishing House.

MAMAJEV, Šamsudin (2000). Opium dlja Omara [Opium pro Omara]. *Kommersant – Vlast'*. Výtisk ze dne 3. 10. 2000, s. 30–33.

MARKOV, Evgenij (2011). Čečenskaja vojna v materialach rossijskich SMI [Čečenská válka v materiálech ruských médií]. In: *Teorija i praktika obsčestvennogo razvitija*, Vol. 7, No. 2.

MARTYNOV, Dmitrij, OS'KIN, Alexandr (2008). *Rynok s pečatnymi SMI v Rossiji i v mire* [Trh s tištěnými médii v Rusku a ve světě]. Moskva: Alpina Publisher.

MCCOMBS, Maxwell, SHAW, Donald (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. In: *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 36, No. 2 (Summer, 1972), pp. 176–187.

MCCHESENEY, Robert (2011). *The Oxford Handbook of Political Communication*. Oxford: Oxford University Press.

MCLUHAN, Marshall (2011). *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Mladá fronta, 2011.

MEDVĚDĚV, Roj (2000). Vojna v Čečně i vojna na stranicach pečati. In: *Rossijskaja gazeta*, Vol. 10, No. 48 (17. února 2000).

Merriam-Webster (nedat.). Dictionary: Image. Nedat., [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/image>.

MIKRJUKOV, Vladimir (2011). Politickeskije i psihologičeskije posledstvija terrorističeskych aktov v Rossiji [Politické a psychologické důsledky teroristických útoků v Rusku]. In: *Naučnyje i obrazovatěl'nyje problemy graždanskoj zasčity*, Vol. 2, No 4, s. 98–102.

MK.RU (2017). Doněckij gambit Andreja Babickogo: počemu eks-žurnalist radio „Svoboda“ podděržal DNR [Doněcký gambit Andreje Babického: proč bývalý novinář rádia Svoboda podpořil DLR]. 11.04.2017, [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <https://www.mk.ru/politics/2017/04/11/doneckiy-gambit-andreya-babickogo-pochemu-ekszhurnalist-radio-svoboda-podderzhal-dnr.html>.

MYERS, Steven Lee (2005). Russia Bars ABC, Citing Interview With Chechen Rebel. *NY Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2005/08/03/world/europe/russia-bars-abc-citing-interview-with-chechen-rebel.html>.

NENAŠEV, Michail (2010). *Illuzija svobody. Rossijskije SMI v epochu přeměn (1985–2009)* [Iluze svobody. Ruská média v období změn (1985–2009)]. Moskva: Logos.

Novaja gazeta (2006a). Anna Stěpanovna Politkovskaja: Biografija [Anna Stěpanovna Politkovskaja: Biografie]. 2006, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <http://politikovskaya.novayagazeta.ru/bio.shtml>.

Novaja gazeta (2006b). Anna Stěpanovna Politkovskaja: Publikacii [Anna Stěpanovna Politkovskaja: Publikace]. 2006, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <http://politikovskaya.novayagazeta.ru/pub/pub.shtml>.

ORLOV, Nikolai (2003). Censorship Exercise. In: *Current Digest of the Post-Soviet Press*, Vol. 55, No. 33, s. 14–15.

OSN (1948). *Všeobecná deklarace lidských práv*. New York City: OSN Publication Centre.

OVSEPJAN, Ruben (1999). *Istorija novějšej otěčestvennoj žurnalistiky* [Dějiny moderního národního zpravodajství]. Moskva: MGU im. Lomonosova.

PANFILOV, Oleg (1995). *Žurnalisty na čečenskoj vojně: fakty, dokumenty, svidětelstva* [Novináři během čečenské války: fakta, dokumenty, svědectví]. Moskva: Prava čelověka.

PARAMONOVA, Jěkatěrina (1993). Parovoznyj svistok možet stat' političeskim faktorem [Parní píšťalka se může stát politickým faktorem]. *Kommersant*. 2. 4. 1993, [cit. 2018-12-15].

PATTERSON, Annabel M. (1984). *Censorship and Interpretation*. Madison: The University of Wisconsin Press.

POČEPCOV, Georgij (2001). *Informacionnyje vojny* [Informační války]. Moskva: Refl-buk.

POČEPCOV, Georgij (2006a). *Imidželogia* [Nauka o image]. Moskva: Refl-buk.

POČEPCOV, Georgij (2006b). *Teorija komunikaciji* [Teorie komunikace]. Moskva: Refl-buk.

POČEPCOV, Georgij. (2002). *Psichologičeskije vojny* [Psychologické války]. Moskva: Vakler.

POLITKOVSKAJA, Anna (1999a). Kalašnikov pal'nul po starikam [Kalašnikov střílel staré lidi]. *Novaja gazeta*, No. 45. 29. 11. 1999, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/1999/1999-35.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (1999b). Reportaž ottuda, gdě nět tarělki supa ot iměni Rossijskoj Federaciji [Reportáž odtud, kde není polévka od jména Ruské federace] *Novaja gazeta*, No. 48(d). 20. 12. 1999, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/1999/1999-44.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (1999c). Geroji Rossiji – tě, kto spasajet eje graždan iz-pod bomběžek [Hrdinové Ruska jsou ti, kteří chrání její občan před bombardováním]. *Novaja gazeta*. No. 48(d). 23. 12. 1999, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/1999/1999-45.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2000a). Grozněnskij dom prestarelych pasformirovan [Dům důchodců v Grozném je rozpuštěn]. *Novaja gazeta*. 17. 01. 2000, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2000/2000-004.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2000b). O rasstrele znali vse [O zastřelení věděli všichni]. *Novaja gazeta*. 25. 5. 2000, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2000/2000-032.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2000c). Supěrmaket „Vojna“ [Supermarket Válka]. *Novaja gazeta*. 26. 06. 2000, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2000/2000-040.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2000d). Soldat prodali v rabstvo [Vojáci byli prodáni do otroctví]. *Novaja gazeta*. 31. 7. 2000, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2000/2000-053.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2001a). V Čečně opjat' – smert' ot svojich [V Čečensku opět – smrt od svých]. *Novaja gazeta*. 15. 3. 2001, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2001/2001-18.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2001b). Pravo na prosčanije [Právo na rozloučení]. *Novaja gazeta*. 2. 4. 2001, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2001/2001-23.shtml>

POLITKOVSKAJA, Anna (2001c). Čto tvoritsja v čečenskyh gorach? [Co se děje v čečenských horách?]. *Novaja gazeta*. 27. 8. 2001, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2001/2001-55.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2002). Vtoraja Čečenskaja [Druhá čečenská]. Moskva: Zacharov.

POLITKOVSKAJA, Anna (2002a). Polě směrti u Cocan-Jurta [Pole smrti u Cocan-Jurta]. *Novaja gazeta*. 14. 3. 2002, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2002/2002-17.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2002b). Na dětěj Čečni Konstitucija Rossiji ně rasprostranjaetsja [Ústava Ruska se na čečenské děti nešíří]. *Novaja gazeta*. 11. 4. 2002, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2002/2002-24.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2002c). „Nord-Ost“. 6-j rjad, 30-je město [Nord-Ost. 6. řáda, místo 30]. *Novaja gazeta*. 14. 11. 2002, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2002/2002-82.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2002d). „Nord-Ost“. 11-j rjad [Nord-Ost. 11. řáda]. *Novaja gazeta*. 25. 11. 2002, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2002/2002-85.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2003a). 60 miliardov – cena gosudarstvennoj lži o „Nord-Ostě“ [60 milionů – cena státní lži o Nord-Ostu]. *Novaja gazeta*. 20. 01. 2003, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2003/2003-004.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2003b). Odin iz grupy terroristov uceljel. My ego našli [Jeden ze skupiny teroristů zůstal živý. Našla jsme ho]. *Novaja gazeta*. 28. 04. 2003, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2003/2003-035.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2003c). Založnica „Nord-Osta“ stala založnicej gosudarstva [Rukojmí Nord-Ostu se stala rukojmí státu]. *Novaja gazeta*. 11. 08. 2003, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2003/2003-068.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2003d). Žertvy „Nord-Osta“ prosjat ponjat' jich... i napisat' imena pogibšich [Oběti Nord-Ostu prosí je pochopit... a napsat jména zemřelých]. *Novaja gazeta*. 04. 09. 2003, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2003/2003-077.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2003e). Novaja kvartira oknami na „Nord-Ost“ [Nový byt má okna na Nord-Ost]. *Novaja gazeta*. 23. 10. 2003, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2003/2003-092.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2004a). Děvjatimesjačnyje devočki objavlěny šachidkami [Devítiměsíční holčičky jsou považovány za šachidky]. *Novaja gazeta*. 19. 4. 2004, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2004/2004-034.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2004b). „A očeň prosto – v mirnyj děň – bobmběžka...“ [„A velice jednoduše – v mírový den – bombardování...“]. *Novaja gazeta*. 3. 6. 2004, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2004/2004-048.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2004c). Choču na vojnu, čtoby vyžit' [Chci na války, abych přežil]. *Novaja gazeta*. 16. 8. 2004, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2004/2004-070.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2004d). Ljudi v pograničnom sostojaniji [Lidé v pohraničním stavu]. *Novaja gazeta*. 22. 11. 2004, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2004/2004-103.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2005a). Istorija nestandartnogo soldata Fomovskogo [Příběh nestandardního vojáka Fomovského]. *Novaja gazeta*. 31. 1. 2005, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2005/2005-008.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2005b). Spisok neznačivšichsja [Seznam nezaspaných]. *Novaja gazeta*. 24. 3. 2005, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2005/2005-020.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2005c). Sojuz bitych [Svaz bitých]. *Novaja gazeta*. 1. 8. 2005, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2005/2005-061.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2005d). Žalobu Zury Bitijevoj rassmotrjat v Strasburgě [Žalobu Zury Bitijevojé prozkoumají ve Štrasburku]. *Novaja gazeta*, 14. 11. 2005, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2005/2005-098.shtml>

POLITKOVSKAJA, Anna (2006a). Rjadovoj Syčev pomog vspomnit' o tragedijach, slučivšichsja s drugimi soldatami [Vojín Syčjov pomohl vzpomenout o tragédiích, které se staly s jinými vojáky]. *Novaja gazeta*. 6. 2. 2006, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2006/2006-13.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2006b). Čelověka ubili „dlja profilaktiki“ [Člověka zabily na ukázkou]. *Novaja gazeta*. 10. 7. 2006, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2006/2006-61.shtml>.

POLITKOVSKAJA, Anna (2006c). Kadyrovcev budut bit' [Kadyrovci budou bití]. *Novaja gazeta*. 11. 9. 2006, [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <http://politkovskaya.novayagazeta.ru/pub/2006/2006-61.shtml>.

POZNER, Vladimir (2015). K podlinno nezavisimym SMI možno otněsti obsčestvě obsčestvěnnyje televiděnije i radio [Za plně nezávislá média lze považovat veřejnoprávní televize a rádio]. *Pozner Online*. 11. 12. 2015, [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <https://pozneronline.ru/2015/12/13438/>.

PROKOPĚNKO, Igor (2016). *Terrorizm ot Kavkaza do Siriji* [Terorismus od Kavkazu do Sýrie]. Moskva: EKSMO.

PURVIS, Tony (2006). *Get Set for Media and Cultural Studies*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Radio Svoboda (2000a). Rossijskije informacionnyje imperiji: ORT i SMI Borisa Berezovskogo [Ruská informační impéria: ORT a média Borise Berezovského]. Srpen 2000, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <http://archive.svoboda.org/archive/dossier/rumedia6/business.asp>.

Radio Svoboda (2000b). Rossijskije informacionnyje imperiji: Choding Media-MOST [Ruská informační impéria: Holding Media-MOST]. Srpen 2000, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <https://archive.svoboda.org/archive/dossier/rumedia6/most.asp>

Radio Svoboda (2000c). Rossijskije informacionnyje imperiji: Pravitělstvo [Ruská informační impéria: Vláša]. Srpen 2000, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <https://archive.svoboda.org/archive/dossier/rumedia6/federal.asp>.

Radio Svoboda (2000d). Rossijskije informacionnyje imperiji: Gazovaja monopolija GAZPROM [Ruská informační impéria: Plynová monopole GAZPROM]. Srpen 2000, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <https://archive.svoboda.org/archive/dossier/rumedia6/gazprom.asp>.

Radio Svoboda (2000e). Rossijskije informacionnyje imperiji: Pravitel'stvo Moskvy [Ruská informační impéria: Vláda Moskvy]. Srpen 2000, [cit. 2018-08-15]. Dostupné z: <https://archive.svoboda.org/archive/dossier/rumedia6/moscow.asp>.

Radio Svoboda (nedat.) Ob avtorě: Andrej Babickij [O autorovi: Andrej Babickij]. Nedat., [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://www.svoboda.org/author/211.html>.

RBC (2018). Žurnal The Mew Times i ego glavreda Al'bac oštrafovali na 22 mln rub. [Deník The New Times a jeho šéfredaktorka Al'bac dostaly pokutu ve výši 22 mln rublů]. 26. 10. 2018, [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: https://www.rbc.ru/technology_and_media/26/10/2018/5bd334a09a794720591258b0.

Reporter Without Borders (2018). 2018 World Press Freedom Index. 2018, [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking>.

RIA Novosti (2017). Terakty v Rossiji [Terakty v Rusku]. 28. 12. 2017, [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://ria.ru/20171228/1511881657.html>

RIDDIE, Karyn (2009). Cultivation Theory Revisited: The Impact of Childhood Television Viewing Levels on Social Reality Beliefs and Construct Accessibility in Adulthood (Conference Papers). In: *International Communication Association*, pp. 1–29.

RICHTER, Andrej (2005). *Žurnalistika i vojna: osvesčeniye rossijskimi SMI dějstvij v Čečně* [Žurnalistika a válka: podávání zpráv ruskými médií vojenské akce v Čečensku]. Moskva: Centr Pravo i sredstva massovoj informacii.

ROBINS, Kevin, WEBSTER, Frank (1986). The Media, the Military and Censorship. In: *Screen*, Vol. 27, No. 2, March-April 1986, pp. 57–63.

Rossijskaja gazeta (2000). Vol. 7, No. 141.

Rossijskaja gazeta (2004). Vol. 11, No. 217.

ROŽDĚSTVĚNSKIJ, Ilja, BADANIČ, Roman (2019). Serijnyj oligarch [Sériový oligarcha]. *Proekt Media*. 13. 2. 2019, [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <https://www.proekt.media/narrative/vladimir-gusinsky/>.

Rutube (2008). Čečnja: načalo vojny [Čečensko: začátek války]. 26. 12. 2008 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://rutube.ru/video/9250ae8835c2ac6319528da39f9b9cb6/>.

ŘÍCHOVÁ, Blanka (2014). *Přehled moderních politologických teorií: Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Praha: Portál.

Sbírka zákonů (1999). SDĚLENÍ Ministerstva zahraničních věcí EVROPSKÁ CHARTA MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY No. 181 Sb., 61/1999.

SEDLÁKOVÁ, Renata (2015). *Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.

Shtab (2001). Čečnja. Nastojasčaja vojna – polnaja versija (Rossija) [Čečensko. Reálná válka – plná verze (Rusko)]. 2001, [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://shtab.su/video/rf/vtoraya-chechenskaya-vojna/chechnya_nastoyashaya_voyna_polnaya_versiya_smotret_onlayn.html

Shtab (2004). Specoperacija Argun (Kinovideograppa FSB) [Speciální operace Argun (Kinovideoskupina FSB)]. 2004, [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://shtab.su/video/rf/vtoraya-chechenskaya-vojna/specoperaciya_argun_smotret_onlayn.html.

Shtab (2005). Čečenskaja vojna: Konec černogo Angela (GTK Rossija) [Čečenská válka: Konec černého anděla (STK Rusko)]. 2005, [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://shtab.su/video/rf/vtoraya-chechenskaya-vojna/chechenskaya_voyna_konec_chernogo_angela_smotret_onlayn.html.

Shtab (2015). Ubijstvo rossijskich vojennoslužasčich v sele Tuchčar 1999 god [Vražda ruských vojáku na vesnici Tuchčar v roce 1999]. 7. 5. 2015 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://shtab.su/video/rf/vtoraya-chechenskaya->

vojna/ubiystvo_rossijskih_voennosluzghashih_v_sele_tuhchar_smotret_onlayn.htm
1.

SOROČENKO, Viktor (2002). *Encyklopedia metodov propagandy* [Encyklopedia metod propagandy]. Samizdat.

ŠEVCOVA, Lilija (1999). *Režim Borisa Jelcina* [Režim Borise Jelcina]. Moskva: ROS SPEN.

ŠLJAPUŽNIKOV, Alexej, ŠTORM, Anna (2016). Rěgional'nyje media v Rossiji – 2016: auditoria, kontent, otnošenija s vlast'ju [Regionální média v Rusku – 2016: publikum, kontent, vztahy s politickými elitami]. *Salt Zone*. 3. 8. 2016, [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://salt.zone/radio/2692>

Ukraina.ru (nedat.). Ob avtorě: Andrej Babickij [O autorovi: Andrej Babickij]. Nedat., [cit. 2018-08-10]. Dostupné z: <https://ukraina.ru/authors/andrey/>.

ULANOVSKIJ, A. M. (2004). Teorija rečevych aktov i social'nyj konstrukcionizm [Teorie řečevých aktů a sociální konstruktivismus]. In: *Postneklassičeskaja psichologie*, No. 1, s. 88–98.

VARTANOVA, Jelena a kol. (2010). *SMI v měňjajusčejsja Rossiji* [Média v měnícím se Rusku]. Moskva: Aspekt.

VOLKOVA, Marina (2000). Aleksej Venědiktov: „My zarabotali chorošuju reputaciju“ [My jsme se dopracovali a získali jsme dobrou pověst]. *Nezavisimaja gazeta*. 23. 8. 2000, [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: http://www.ng.ru/politics/2000-08-23/3_venediktov.html.

VON HAYEK, Friedrich (1944). *The Road to Serfdom*. Chicago: Univeristy of Chicago Press.

Youtube (2007). Oligarchi ser. 2 část 1 – Vybery El'cin Putin Berezovskij [Olygarchie dílo 2 část 1 – Volby Jelcin Putin Berezovskij]. 7. 10. 2014 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fh5nKejV3nE>.

Youtube (2014a). Samoje skandal'noje intervju Anny Poltikovskoj o Čečně i russkich [Nejskandal'nější rozhovor s Annou Politkovskou o Čečensku a Rusech]. 7. 10. 2014 [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=oKSjHIcvvM0>.

Youtube (2014b). Annu Politkovskuju ubil Putin. Alexandr Litviněnko [Anna Politkovskaja byla zabita Putinem. Alexandr Litviněnko]. 16. 10. 2014, [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=r-K5gh3CWn8>.

Youtube (2015). Politkovskaja: eje rassledovanija i političeskije vzgljady [Politkovskaja: její investigativní materiály a politické názory]. 8. 1. 2015, [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=uVICI15KhHI>.

Youtube (2016). TV Rain: Děbaty. Navalnyj vs Pozner. Polnaja versija [Debaty. Navalnyj vs. Pozner. Plná verze]. 23. 6. 2016, [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=zDzOjeIC9II>.

Youtube (2017a). 90-je: likvidacija šajtanov [90. leta: likvidace šejtanu]. 26. 4. 2017, [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CRCAGR89D88&bpctr=1553546569>.

Youtube (2017b). VDud': Pozner – o cenzure, strache i Putině [VDud': Pozner – o cenzuře, strachu a Putinovi]. 18. 10. 2017, [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=wg-TMymYSwE>.

Youtube (2017c). Putin Močit' v sortirě [Putin Zabit na záchodě]. 25. 2. 2017, [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fdKU3IuWeRk>.

ZASURSKIJ, Ivan (2001). *Re-konstrukcija Rossiji* [Re-konstrukce Ruska]. Moskva: MGU.

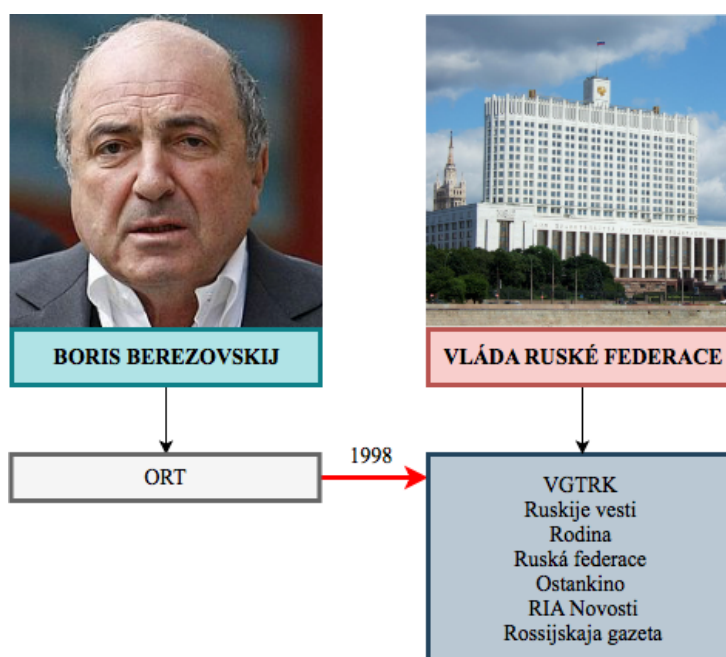
RESUMÉ

The thesis deals with the analysis of the papers of selected Russian opposition journalists dealing with the second Russo-Chechen war (1999–2009). The aims of the thesis are as follows: (1) to analyze the content of media output of state media and selected opposition journalists, (2) to look at the image of the second Russo-Chechen war in the dimensions determined in the methodological part of the work, and (3) to make a comparative analysis and determine how the media output of selected opposition journalists differs from the state in these dimensions. The thesis analyzes two monographs and 60 articles by both authors in the following dimensions: (1) image of Russians and Russian army, (2) image of Chechen nation, (3) image of political elites, (4) image of Vladimir Putin, (5) image of type of conflict, (6) the image of other actors (e.g. Achmat Kadyrov, Shamil Basayev, etc.), (7) the image of terrorism, and then compares with the image of the conflict presented in state-owned media. The analysis showed that the outputs differ significantly. The results also make it possible to talk about censorship in Russia managed by political elites.

Key words: Andrei Babitsky, Anna Politkovskaya, censorship, Chechen Republic, image design through media, media image, military censorship, Russian Federation, second Russo-Chechen war, social construction of reality, Vladimir Putin.

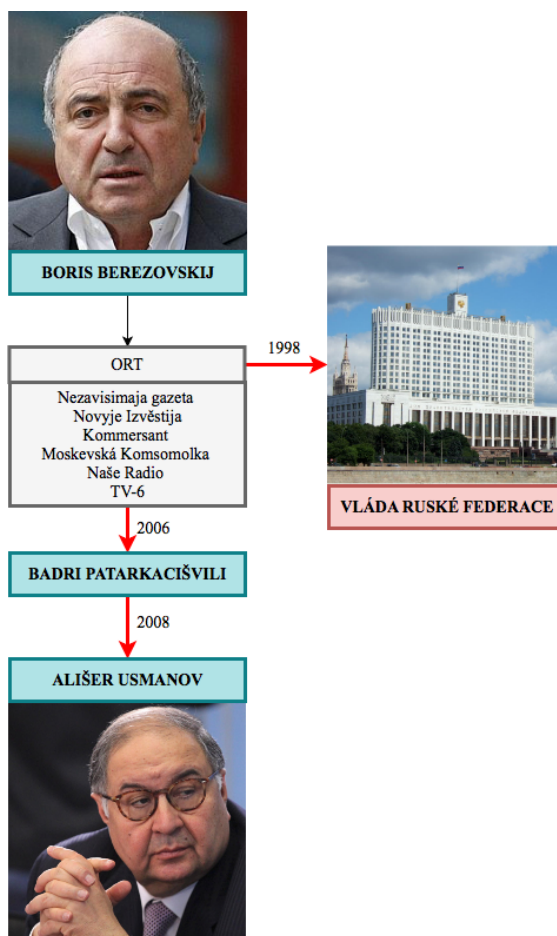
PŘÍLOHY

Příloha 1. Schéma: Média vlády Ruské federace (1999–2009)

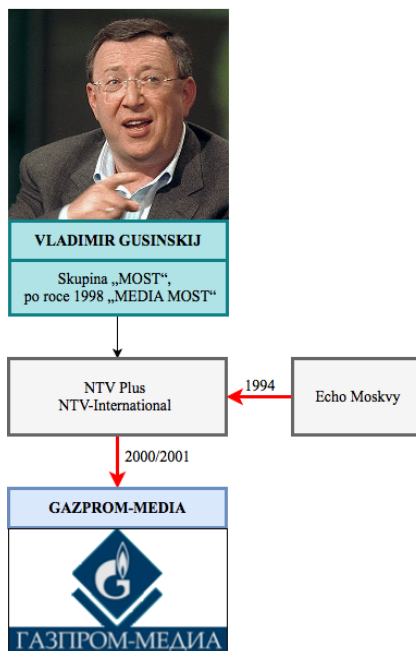
Zdroje: Nenašev, 2010; Radio Svoboda, 2000c; Rožděstvěnskij, Badanič, 2019; Koržakov, 1997; vlastní kresba autorky.

Příloha 2. Schéma: Mediaholding Borise Berezovského (1999–2009)

Zdroje: Nenašev, 2010; Radio Svoboda, 2000a; vlastní kresba autorky.

Příloha 3. Schéma: Media-Most Vladimira Gusinského

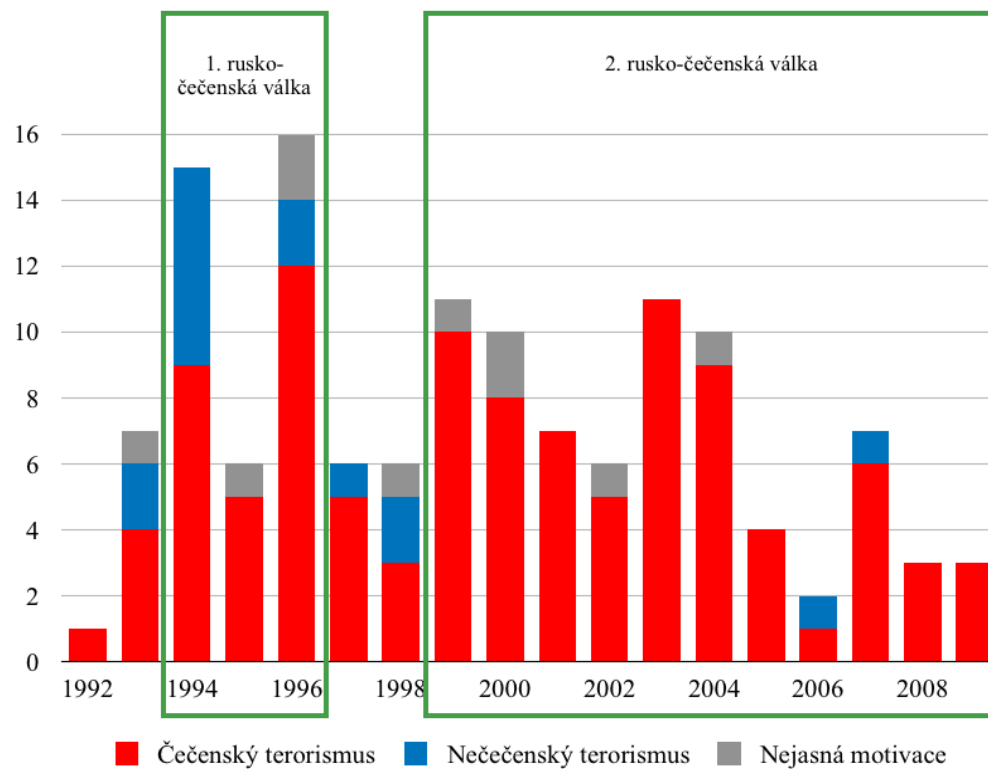
Zdroje: Nenašev, 2010; Radio Svoboda, 2000b; vlastní kresba autorky.

Příloha 4. Schéma: Mediaholding Jurije Lužkova

Zdroje: Zdroje: Nenašev, 2010; Radio Svoboda, 2000b; vlastní kresba autorky.

Příloha 5. Schéma: Teroristické útoky a jejich příčiny (1992–2009)

Zdroje: RIA Novosti, 2017.

Příloha 6. Tabulka: sémantická analýza textů Andreje Babického

Kritérium	Četnost – Má válka	Četnost – články	Četnost – celkem
Počet znaků včetně mezer	160 075	130 063	290 138
Počet znaků bez mezer	135 362	111 322	246 684
Počet slov	23 417	18 311	41 728
Počet unikátních slov	3 827	3 415	7 242
Počet slov určujících smysl textu	3 971	3 347	7 318
Počet stop-slov	9 357	7 142	16 499

Zdroj: Babickij, 2002; Software „Advego“; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 7. Obrázek: Sémantické jádro textu – Andrej Babickij, Má válka

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %

Zdroje: Babickij, 2002; software Advego; vlastní kresba autorky.

Příloha 8. Tabulka: Sémantické jádro textu – Andrej Babickij, Má válka

Slovo (česky)	Slovo (rusky)	Četnost
ruský(státní)	rossijskij	108
Čečenec	čečenec	91
Groznyj	Groznyj	79
Věžeňská cela	kamera	75
válka	vojna	70
Rusko	Rossija	65
Čečensko	Čečnja	63
auto	mašina	53
město	gorod	47
voják	soldat	46
Babický	Babickij	45
čečenský	čečenskij	44
ruský	ruskij	43
strážník	ochranik	40
voják	vojennyj	35
čtvrť	rajon	33
Igor	Igor	32
noc	noč	31
vědět	znať	30
vojsko	vojsko	29
sklep	podval	29
obyvatel	žitel'	28
řešit	rešit	26
rebelové	bojevik	25
výměna	obměn	25
ostřelování	obstrel	25
checkpoint	blokpost	24
dokument	dokument	24
silnice	doroga	24
novinář	žurnalist	24
jméno	imja	24
Ingušsko	Ingušetija	23

Moskva	Moskva	23
pozice	pozicija	23
vrátit_se	vernut'sja	22
Vojenská jednotka	otrjad	22
uprchlík	běženeč	21
boj	boj	21
místní	městnyj	21
nelze	nevozmožno	21
věznice	tjur'ma	21
Dagestán	Dagestan	20
chlap	pareň	20
hranice	granica	19
skupina	gruppa	19
akce	dějstvije	19
výslech	dopros	19
mírový	mirnyj	19
zahynout	pogibnut'	19

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %
Zdroj: Babickij, 2002; software Advego; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 9. Obrázek: Sémantické jádro textu – Andrej Babickij, články

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %

Zdroje: Babickij, 1999a; 1999b; 1999c; 2000a; 2000b; 2000c; 2000d; 2001a; 2001b; 2001c; 2002; 2002a; 2002b; 2002c; 2002d; 2003a; 2003b; 2003c; 2003d; 2003e; 2004a; 2004b; 2004c; 2004d; 2005a; 2005b; 2005c; 2005d; 2006a; 2006b; 2006c; software Advego; vlastní kresba autorky.

Příloha 10. Tabulka: Sémantické jádro textu – Andrej Babickij, články

Slovo (český)	Slovo (ruský)	Četnost
Kadyrov	Kadyrov	116
Čečensko	Čečnja	110
všichni	vse	107
republika	respublika	69
čečenský	čečenskij	63
mnoho	mного	59
exekutiva	vlast'	56
Rusko	Rossija	53
Čečenec	Čečenec	53
rossijskij	rossijskij	51
dnes	segodnja	50
válka	vojna	44
prezident	prezident	39
válečný	vojennyj	36
mudžáhid	modžached	36
město	gorod	30
poslední	poslednij	30
Groznyj	Groznyj	29
federální	fěděral'nyj	29
zbraň	oružije	27

Zdroj: Babickij, 1999a; 1999b; 1999c; 2000a; 2000b; 2000c; 2000d; 2001a; 2001b; 2001c; 2002a; 2002b; 2002c; 2002d; 2003a; 2003b; 2003c; 2003d; 2003e; 2004a; 2004b; 2004c; 2004d; 2005a; 2005b; 2005c; 2005d; 2006a; 2006b; 2006c; vlastní dopočty a zpracování autorky. Software „Advego“; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 11. Tabulka: Kódy kategorie <Čečenec>

Kombinace kódů (česky)	Kombinace kódů (rusky)	Četnost	Četnost celkem
Čečenský bojovník	Bojcy	7	20
Čečenci obsadili	Čečency zachvatili	1	
Oddíl Čečenců	Otrjad čečencev	1	
Čečenské vojsko	Vojsko čečencev	1	
Ozbrojení Čečenci	Booružennyje čečency	4	
Čečenská vojenská jednotka	Čečensije podrazdělnija	6	
Obránce Grozného	Zasčitniki Groznogo	1	10
Čečenská opozice	Čečenskaja opozicija	1	
Čečenský odboj	Čečenskoje soprotivlěnije	5	
Čečenský odboj	Čečenskoje opolčeniije	1	
Čečenec-účastník hnutí odboje	Čečenskij opolčeněc	2	
Zabitý Čečenec	Ubityje čečency	1	7
Čečenci umírali	Čečency umirali	4	
„Je třeba zabít Čečenci“	„Čečencev nafo ubivať“	2	
Zmlácený Čečenec	Izbityj čečeněc	1	2
Zmlátit Čečence	Izbili čečenca	1	
„Jsou to jen Čečenci“	„Vsego liš čečency“	2	4
„Proč vůbec Čečenci existují?“	„Da začem voobsče nužny čečency?“	2	
Čečenci ustoupili	Čečency otstupili	2	10
Čečenec se bojí	Čečenec bojitsja	2	
Čečenec se nebojí	Čečenec ne bojitsja	1	
Čečenci zmizeli	Propavšije čečency	1	
Čečenec vzatý jako rukojmí	Zachvačennyje čečency	1	
Čečenští uprchlíci	Čečenskije běžency	1	
Čečenci stříleli	Čečency streljali	2	
Celkem kombinací		53	
Kombinace kategorie „Čečenec“ a stop-slova, popis		82	

Legenda: barevně jsou označeny skupiny podobných kódů.
Zdroj: Babickij, 2002; vlastní analýza a výpočty autorky.

Příloha 12. Tabulka: Kódy kategorie <Rus>

Kombinace kódů (česky)	Kombinace kódů (rusky)	Četnost	Četnost celkem
Ruská exekutiva (také vláda, velení, administrativa, politické elity)	Rukovodstvo (takže pravitělstvo, administracija, vlast', političeskije elity)	12	20
Ruský prezident	Prezident	1	
Libovůle ruské vlády	Proizvol (vlasti)	3	
Propaganda ze strany ruské vlády	Propaganda so storony rossijskogo pravtělstva	4	
Ruský jazyk	Russkij jazyk	4	15
Ruská média	Rossijskije SMI	4	
Ruský občan	Graždanin Rossiji	3	
Zabitý Rus	Ubityj russkij	1	
Rus vzatý jako rukojmí	Rossijskij zaključonnyj	1	
Rusové jsou fašisté	Russije – fašisty	2	
Ruské vojenské pozice	Rossijskaja vojennaja pozicija	8	
Ruské vojsko	Rossijskoje vojsko	11	77
Ruská aviace	Rossijskaja avaicija	1	
Ruský oddíl	Rossijskoje podrazdělénije	5	
Ruská armáda	Rossijskaja armija	6	
Ruský voják	Russkij vojennyj	16	
Ruský voják	Russkij soldat	3	
Ruské bojové vozidlo pěchoty (BVP)	Rossijskaja BMP	1	
Ruský vrtulník	Rossijskij věrtoljot	2	
Ruské zpravodajské služby	Rossijskije spěčslužby	4	
Ruský tank	Rossijskij tank	1	
Ruské letadlo	Rossijskij samoljot	3	
Rusové bombili	Russkije bombili	1	
Ruské ztráty	Russkije potěri	1	
Ruské bomby	Russkaja bomba	1	
Ruské dělostřelectvo	Rossijskaja artillerija	1	
Ruská skupina	Gruppirovka russkych	2	
Ruská milice	Rossijskaja milicija	2	
Útok	Šturm	1	
Ruský obrněný automobil	Russkaja broněmašina	1	
Ruská výsadková vojska	Russkij děsant	1	
Ruská kontrola	Russkij kontrol'	1	

Ruští agenti	Russkij agent	1	
Ruské speciální jednotky	Russkij spěcnaz	1	
Ruská vojenská základna	Russkaja vojennaja baza	1	
Ruský checkpoint	Russkij blokpost	1	
Celkem kombinací		112	
Kombinace kategorie „Rus“ a stop-slova, popis		39	

Legenda: barevně jsou označeny skupiny podobných kódů.
Zdroj: Babickij, 2002; vlastní analýza a výpočty autorky.

Příloha 13. Tabulka: sémantická analýza text Anny Politkovské

Kritérium	Četnost – Má válka	Četnost – články	Četnost – celkem
Počet znaků včetně mezer	479 299	238 201	735 500
Počet znaků bez mezer	406 989	202 229	609 218
Počet slov	68 919	34 413	103 332
Počet unikátních slov	3 316	7 043	10 359
Počet slov určujících smysl textu	19 138	7 070	26 208
Počet stop-slov	27 439	10 444	37 883

Zdroj: Politkovskaja, 1999a; 1999b; 1999c; 2000a; 2000b; 2000c; 2000d; 2001a; 2001b; 2001c; 2002; 2002a; 2002b; 2002c; 2002d; 2003a; 2003b; 2003c; 2003d; 2003e; 2004a; 2004b; 2004c; 2004d; 2005a; 2005b; 2005c; 2005d; 2006a; 2006b; 2006c; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 14. Obrázek: Sémantické jádro textu – Anna Politkovskaja, Druhá čečenská

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %

Zdroje: Politkovskaja, 2000; software Advego; vlastní kresba autorky.

Příloha 15. Tabulka: Sémantické jádro textu – Anna Politkovskaja, Druhá
čečenská

Slovo (česky)	Slovo (rusky)	Četnost
Čečensko	Čečnja	335
válka	vojna	319
čečenský	čečenskij	205
voják	vojennyj	187
Čečenec	čečečnec	136
starý člověk (pan / paní)	starik	120
Groznyj	Groznyj	117
mnoho	mnogo	110
federálové	fěděral	94
Maschadov	Maschadov	90
Basajev	Basajev	87
dítě	rěběnok	84
prezident	prezident	83
důstojník	oficer	83
začistka	začistka	77
Rusko	Rossija	76
národ	narod	76
syn	syn	76
Moskva	Moskva	73
Inguško	Ingušetija	63
bojevik	bojevik	63
ruský (se smyslu státní)	rossijskij	61

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %

Zdroje: Politkovskaja, 2002; software Advego; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 16. Obrázek: Sémantické jádro textu – Anna Politkovskaja, články

Pozn.: Minimální četnost slova 0,1 %

Zdroje: Politkovskaja, 1999a; 1999b; 1999c; 2000a; 2000b; 2000c; 2000d; 2001a; 2001b; 2001c; 2002; 2002a; 2002b; 2002c; 2002d; 2003a; 2003b; 2003c; 2003d; 2003e; 2004a; 2004b; 2004c; 2004d; 2005a; 2005b; 2005c; 2005d; 2006a; 2006b; 2006c. software Advego; vlastní kresba autorky.

Příloha 17. Tabulka: Sémantické jádro textu – Anna Politkovskaja, články

Slovo (český)	Slovo (ruský)	Četnost
Čečensko	Čečnja	125
jeden	odin	121
válečný	vojennyj	97
dítě	rěběnok	91
mnoho	mnogo	86
válka	vojna	85
čečenský	čečenskij	64
syn	syn	62
mrtvola	tělo / trup	45
rodina	semija	38
Ingušsko	Ingušetija	37
exekutiva	vlast'	35
voják	soldat	35
Nord-Ost	Nord-Ost	34
Kadyrov	Kadyrov	30
Maschadov	Machadov	30
Moskva	Moskva	30

tragédie	tragedija	29
Groznyj	Groznyj	25
země (Rusko)	strana (Rossija)	25
bojevik	bojevik	24
prokurátor	prokuror	24
starý člověk	starik	24
uprchlík	běženec	21

Zdroje: Politkovskaja, 2002; software Advego; vlastní dopočty a zpracování autorky.

Příloha 18. Tabulka: Kódy kategorie <Čečenec>

Kombinace kódů (česky)	Kombinace kódů (rusky)	Četnost	Četnost celkem
Mučení Čečenců	Pytki čečencev	7	24
Represe proti Čečencům	Repressii čečencev	4	
Čečenci, kteří přežili	Vyživšije / ucelěvšije čečency	3	
Znásilňovali Čečence	Nasilovali čečencev	2	
Čečenci zemřeli	Pogibšije / uměršije čečency	3	
Zabit Čečence	Ubit' čečencev	5	
Čečenci byli zatčeni	Zadržannyje čečency	3	13
Čečenci zmizeli	Isčeznuvšije čečency	1	
Čečenci utekli	Běžavšije čečency	5	
Čečenci byli deportováni	Děportirovannyje čečency	2	
Čečenci-oběti	Čečency-žervty	2	
Čečenci-bandité	Čečency-bandity	1	11
Čečenci jsou vinní	Čečency vinovaty	2	
Čečenci-teroristé	Čečency-terroristy	8	
Proti Čečencům	Protiv čečencev	3	4
S Čečenci	S čečencami	1	
Celkem kombinací			52
Kombinace kategorie „Čečenec“ a stop-slova, popis			84

Legenda: barevně jsou označeny skupiny podobných kódů.
Zdroj: Politkovskaja, 2002; vlastní analýza a výpočty autorky.

Příloha 19. Tabulka: Kód <ruský> (nikoli *rossijskij*)

Kombinace kódů (česky)	Kombinace kódů (rusky)	Četnost	Četnost celkem
Rus	Russkij čelověk	27	40
Ruský jazyk	Russkij jazyk	13	
Ruské speciální služby	Russkije spěcslužby	1	2
Ruská exekutiva	Russkaja vlast'	1	
Celkem kombinací		42	
Kombinace kategorie „Rus“ a stop-slova, popis		0	

Legenda: barevně jsou označeny skupiny podobných kódů.
 Zdroj: Poltkovskaja, 2002; vlastní analýza a výpočty autorky.